

PRITARTA
Panevėžio rajono savivaldybės mero
2025 m. liepos 3 d. potvarkiu Nr. M-415

PATVIRTINTA
Panevėžio r. Ramygalos lopšelio-darželio
„Gandriukas“ direktoriaus 2025 m. liepos 3 d.
įsakymu Nr. V-55

PANEVĖŽIO R. RAMYGALOS LOPŠELIO-DARŽELIO „GANDRIUKAS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA „PO GANDRIUKO SPARNU“

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si)

Panevėžio r. Ramygalos lopšelis-darželis „Gandriukas“ (toliau – lopšelis-darželis) teikia ikimokyklinį ugdymą 2–5 (6) metų vaikams pagal ikimokyklinio ugdymo programą „Po gandriuko sparnu“. Lopšelio-darželio programa atnaujinta vadovaujantis Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu „Dėl ikimokyklinio ugdymo gairių patvirtinimo“ (2023 m. rugsėjo 4 d. Nr. V-1142), Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu „Dėl mokyklų, vykdančių ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas, veiklos kokybės išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2022 m. birželio 2 d. Nr. V-908). Atnaujinant ir kuriant kokybišką ikimokyklinio ugdymo programą pasirinkta *sociokultūrinė teorija, nukreipta į visuminę vaiko (sąmonės) raidą*. Per socialines sąveikas formuojasi visos pagrindinės vaiko psichikos funkcijos ir yra kuriamos kultūrinės elgesio bei mąstymo formos. Pirmenybė teikiama vaikų poreikiams ir interesams, kartu užtikrinant, kad būtų pasiekti ilgalaikiai vaikų ugdymosi ir raidos tikslai. Sėkmingam vaiko ugdymuisi svarbūs pasitikėjimu grindžiami santykiai bei mokytojų, šeimos, bendruomenės, visuomenės partnerystė. Įgyvendinant įtraukųjį ugdymą, pasirinkta universalus dizaino mokymuisi prieiga, orientuota į kiekvieno vaiko ugdymosi poreikių ir dalyvavimą bendrame ugdymosi procese užtikrinimą.

Programoje numatomi vaiko ugdymosi žaidžiant ir patirtinio ugdymosi būdai, atitinkantys vaikų prigimtį ir raidos poreikius:

- **Vaikų ugdymas(is) žaidžiant.** Žaismingumas natūraliai būdingas vaikų santykiui su pasauliu, yra viso jo veikimo ir ugdymo(si) bruožas, vaikų kultūros plėtojimo prielaida. Spontaniškas žaismingumas skleidžiasi per vaikų tyrinėjimą ir eksperimentavimą, visavertiškai įgyvendinamas per savarankiškai pačių vaikų kuriamus žaidimus. Vaikai ugdomi, įsitraukę į žaidimus, žaisdami sensomotorinius tyrinėjimo žaidimus, savarankiškai kurdami vaizduote paremtus režisūrinius, siužetinius vaidmenų ir naratyvinius žaidimus. Tikslingai formuojant siauresnius, savitus gebėjimus, žaidžiami didaktiniai žaidimai. Ugdymo(si) procese išlaikomas balansas tarp savarankiškai vaikų kuriamų siužetinių vaidmeninių žaidimų ir ugdomųjų žaidimų su taisyklėmis.

- **Vaikų patirtinio ugdymosi būdai.** Susidomėję įvairiomis veiklomis, stebėdami, tyrinėdami, eksperimentuodami, kurdami, dalindamiesi patirtimi, vaikai visais pojūčiais patiria, pajaučia objektus, jų savybes, ryšius, reiškinius ir procesus, atranda tai, kas jiems nauja, gilina supratimą ir plėtoja gebėjimus. Ugdymo(si) procese skatinami šie vaikų patirtinio ugdymosi būdai: personalizuotas, savivaldus, dialogiškas, judrus ugdymasis per tyrinėjimą, kūrybą ir refleksiją.

Vaikų ugdymasis grindžiamas požiūriu į vaiką ir jo ugdymą(si) sąlygotomis vertybėmis.

VAIKO ORUMAS	kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas
VAIKO GEROVĖ	vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka
SAVIRAIŠKOS LAISVĖ	kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas
LYGIAVERTIS DALYVAVIMAS	lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame
LYGIATEISIŠKUMAS IR TEISINGUMAS	vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines
PAGARBA, TOLERANCIJA IR ATVIRUMAS ĮVAIROVEI	atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas
BENDRUOMENIŠKUMAS, DEMOKRATIJA IR PILIETIŠKUMAS	pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas
KULTŪRINIS TAPATUMAS	pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas

1 pav. Ugdymą(si) grindžiančios vertybės

Vaikų poreikiai

Programa sukuria prielaidas užtikrinti pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą:

Žaidimo poreikis – turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė. Nuolat stebėdami ir tinkamoje situacijoje jautriai įsitraukdami į žaidimus, suaugusieji padeda vaikams augintis žaidimo gebėjimus.

Saugumo poreikis – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Ugdant vaikus rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius pagal jų galias įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu.

Draugysčių poreikis – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Sukuriama ugdymo(si) aplinka, skatinanti vaikus tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti drauge.

Komunikavimo poreikis – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūriniumi ir pan.). Vaikams sudaromos sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiais priemones ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus.

Pažinimo džiaugsmo poreikis – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis vaikai kuria ir per kuria savo teorijas apie pasaulį.

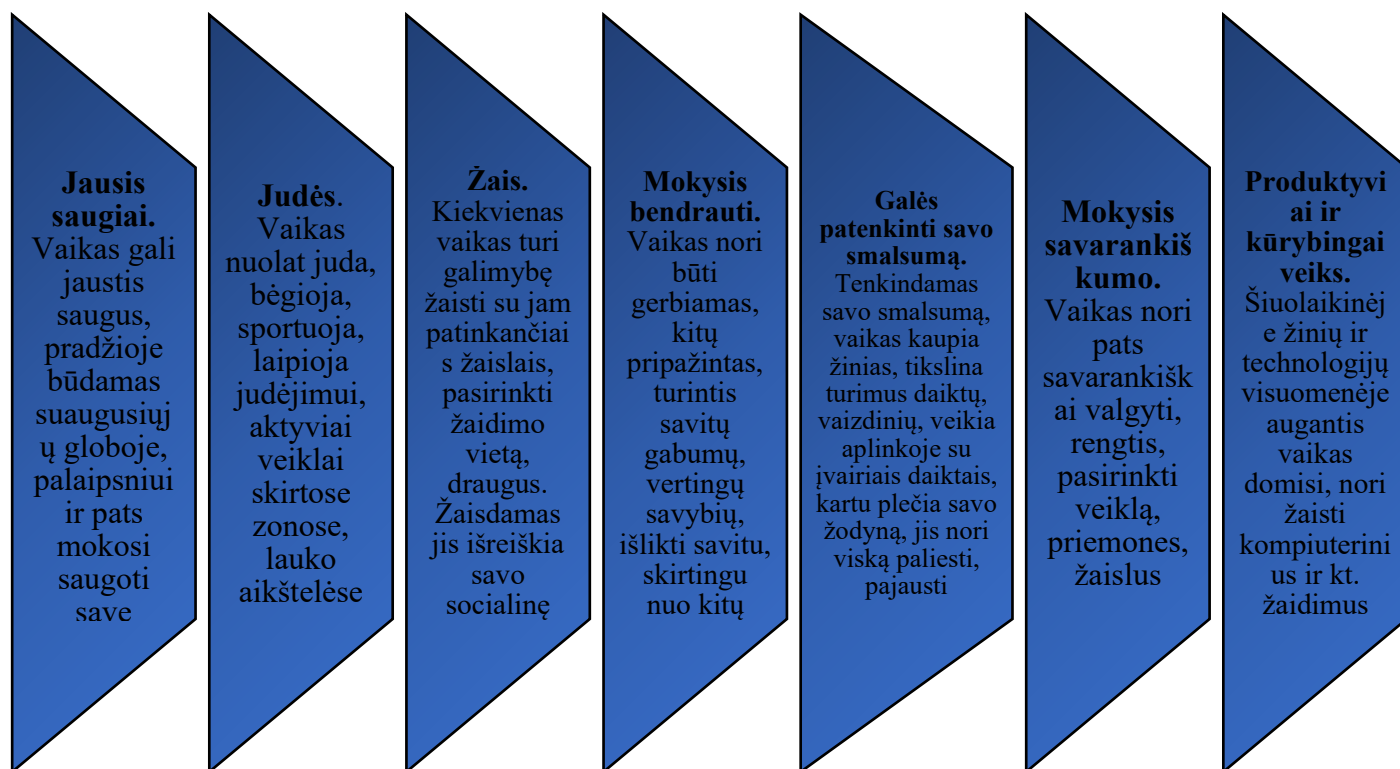
Kūrybinės saviraiškos poreikis – tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas. Kuriamos ir spontaniškų, ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių.

Programa taip pat sukuria prielaidas atliepti ir tenkinti unikalius kiekvieno vaiko poreikius, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Tėvų (globėjų) lūkesčiai susiję su vaiko ugdymu. Svarbu, kad būtų sudarytos geros visapusiško ugdymo(si) sąlygos, kad būtų tenkinami specialieji ir išskirtinių gebėjimų turinčių vaikų poreikiai, teikiama specialistų pagalba. Visiems tėvams (globėjams) svarbu ikimokyklinio ugdymo įstaigos aplinkos saugumas, pasitikėjimas ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėju, visapusiškas vaiko poreikių tenkinimas.

Atsižvelgiame į tėvų lūkesčius, kurie tikisi, kad darželyje vaikai:

2 pav. Tėvų (globėjų) lūkesčiai

Tėvų (globėjų) ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu, **abipuse pagarba**, dėmesiu ir konfidencialumu, aktyvia partneryste ir atsakomybe, pagarba vienas kito poreikiams ir interesams. Bendraujant ir bendradarbiaujant su ugdytinių šeimomis, kuriama bendruomenė, įstaigos kultūra, vertybės, tradicijos, užtikrinama ugdymo tąsa ir kokybė. Bendravimui naudojamos įvairios priemonės: dažniausiai naudojame elektroninį dienyną, elektroninį paštą, individualius pokalbius, uždaras grupių socialinio tinklalapio „Facebook“ grupes.

Tėvų (globėjų) poreikiai	Vietos bendruomenės poreikiai:
Informacija ir komunikacija: reguliarius informavimas apie vaiko pažangą, ugdymo programas ir veiklas bei atviras dialogas su mokytojais apie vaiko poreikius ir iššūkius.	Bendradarbiavimas: partnerystės su vietos organizacijomis, kultūros centrais, kad būtų galima teikti papildomas paslaugas ir resursus vaikams.
Palaikymas ir įsitraukimas: galimybės dalyvauti veiklose, renginiuose ir projektuose. Teikiama parama sprendžiant vaiko elgesio ar emocinius iššūkius.	Įtrauktis į bendruomenės gyvenimą: renginių organizavimas, kuriuose dalyvautų tiek vaikai, tiek bendruomenės nariai.
Mokymo ir ugdymo metodai: teikiama informacija apie ugdymo metodus, kurie	Informacijos sklaida: bendruomenės informavimas apie darželio veiklas ir galimybes,

taikomi darželyje bei mokymai.	kaip jie gali prisidėti.
Socialinė ir emocinė parama: palaikymas ir konsultacijos.	Socialiniai projektai: iniciatyvos, kurios skatina bendruomenės narių bendradarbiavimą ir paramą vaikams.
Saugumo užtikrinimas: užtikrinama saugi ir palaikanti aplinka vaikams, kur jie gali laisvai mokytis ir žaisti.	Tvarumas ir atsakomybė: įsitraukimas į ekologiškas iniciatyvas ir bendruomenės gerovės projektus, skatinančius atsakingą elgesį.

Regiono ypatumai ir lopšelio-darželio savitumas

Lopšelis-darželis yra Panevėžio rajono savivaldybės biudžetinė neformaliojo švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaiga. Įstaigos adresas Sporto g. 23, LT-38266 Ramygalą, Panevėžio rajonas.

Lopšelyje-darželyje ugdomi 2–6 metų vaikai, kurie lanko ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes. Darželyje formuojamos 4 ikimokyklinio ir 1 priešmokyklinio ugdymo grupės.

Įstaiga įsikūrusi Ramygalos miestelyje, netoli Krekenavos regiono Pašilių stumbryno ir regioninio parko, tad ugdytiniai yra dažni šių vietovių lankytojai. Darželis glaudžiai bendradarbiauja su Ramygalos gimnazija, Ramygalos kultūros centru, miesto bendruomene, seniūnija, biblioteka, kitomis rajono ikimokyklinio ugdymo įstaigomis. Lopšelio-darželio vaikams organizuojamos išvykos į Ramygalos ažuolyną, parką, Ramygalos malūną.

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Lopšelyje-darželyje dirba kvalifikuoti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojai, meninio ugdymo mokytojas, švietimo pagalbos specialistai: logopedas ir mokinio padėjėjai. Darželio mokytojai nuolat tobulina savo kvalifikaciją, kuria ir įgyvendina projektus, dalyvauja ilgalaikėse kvalifikacijos tobulinimo programose, kelia kvalifikaciją įstatymų numatyta tvarka, dalyvauja darbo grupėse.

Lopšelyje-darželyje veikia vaiko gerovės komisija, kuri ne tik atlieka vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių pirminį įvertinimą ir teikia siūlymų darželio vadovui dėl specialiojo ugdymo šiems vaikams skyrimo, esant reikalui, siūlo tėvams (globėjams) vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius įvertinti Panevėžio rajono pedagoginėje psichologinėje tarnyboje, bet ir operatyviai sprendžia visus vaiko gerovės klausimus: adaptacijos, sėkmingo bendravimo, įsitraukimo ir pan. Teikia konsultacijas bei rekomendacijas tėvams (globėjams), lopšelio-darželio mokytojams.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokyklinio ugdymo turinys sudarytas remiantis šiais principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingą ugdomąsias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

Programos principai	Apibūdinimas
Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės	Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si)

Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės	Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos
Žaismės	Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla
Sociokultūrinio kryptingumo	Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei
Lėtojo ugdymo(si)	Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną <i>čia ir dabar</i> momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdieniui rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui ir pagal kiekvieno įsitraukimo tempą
Įtrauktis	Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę. Ieškoma poveikio priemonių, atitinkančių vaiko unikalumą, siekiant išvengti niveliacijos, atsižvelgiama į vaiko individualius ypatumus
Kontekstualumo	Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo
Vaiko ir mokytojo bendro veikimo	Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus
Integralumo	Siekiami visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas
Reflektyvaus ugdymo(si)	Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvaisto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si)
Šeimos ir mokyklos partnerystės	Lopšelis-darželis ir šeima (globėjai) bendradarbiauja; tėvai (globėjai) ir darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl visų vaikų interesų
Tęstinumo	Ikimokyklinio ugdymo turinys suderintas su priešmokyklinio ugdymo turiniu, vaikas darniai pereina nuo ugdymo(si) ikimokyklinėje grupėje prie ugdymosi priešmokyklinėje grupėje, o vėliau mokykloje. Programoje atsižvelgta į vaiko įgytą patirties ir gebėjimų lygmenį bei jo ugdymo(si) perspektyvą

III SKYRIUS

TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

Tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

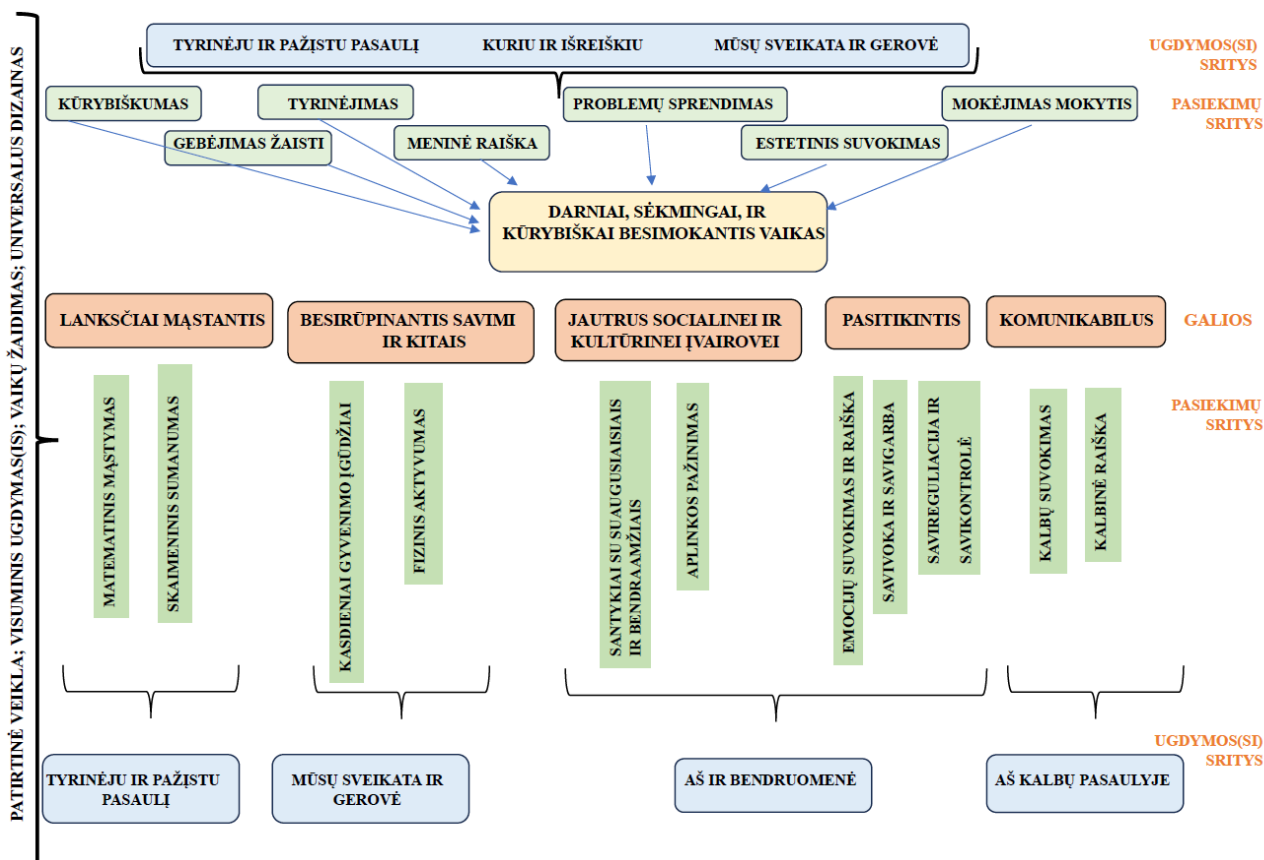
Uždaviniai:

1. Pritaikant ir įgyvendinant ugdymo(si) turinį, padėti atsiskleisti individualiems vaikų poreikiams ir gebėjimams, kuriant saugią, funkcionalią, veikti skatinančią bei vaiko poreikius ir gebėjimus atitinkančią ugdymo(si) aplinką;

2. Ugdyti vaiko kalbą kaip pagrindinę bendravimo ir saviraiškos priemonę, padėti išreikšti mintis, jausmus ir patirtį, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius bendraujant su bendraamžiais ir suaugusiaisiais, pasitelkiant įvairias komunikavimo priemones bei kuriant dialogą;
3. Bendradarbiaujant su šeima, švietimo pagalbos specialistais, kitais švietimo paslaugų tiekėjais ir visuomene plėsti vaiko supratimą apie aplinkinį pasaulį sudarant galimybes patirti pažinimo džiaugsmą, plėtoti intelektualius gebėjimus, sudarant sąlygas pačiam tyrinėti ir atrasti;
4. Ugdyti vaikų estetinį suvokimą ir meninę raišką, palaikant vaikų spontaniškas, kūrybines idėjas;
5. Saugoti ir stiprinti vaiko fizinę ir psichinę sveikatą, ugdyti sveikos ir saugios gyvenamosios įgūdžius, tenkinti judėjimo poreikį bei skatinti fizinį aktyvumą;
6. Organizuoti ugdymą derinant kryptingą mokytojo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant žaidimą kaip pagrindinį ugdymosi metodą ir kitą patirtinę veiklą.

Ugdymo(si) rezultatai

Ikimokyklinio ugdymo rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Ugdymosi pasiekimai suskirstyti į 18 pasiekimų sričių (Ikimokyklinio ugdymo programos gairių priedas Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašas <https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf>), kurių visuma laiduoja optimalią visų vaiko potencinių galių ūgtį. Programoje vaikų ugdymo(si) rezultatus nusako šios pasiekimų sritys ir jas sudarantys dėmenys. Kiekviena kokybiškai įgyvendinama vaiko raidą skatinančio visuminio ikimokyklinio ugdymo(si) sritis plėtoja visų 18 pasiekimų sričių vaiko pasiekimus. Įstaigoje yra susitarta ir atsižvelgiant į vaiko galias, sugrupuoti Gairėse pateikti pasiekimai į stambesnius blokus, parodant sąsajas su 5-iomis ugdymo sritimis, vaiko galiomis ir išskirtas prioritetas – ugdyti darniai, sėkmingai ir kūrybiškai besimokantį vaiką.

3 pav. Lopšelio-darželio konceptualus ugdymo(si) modelis

IV SKYRIUS

UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Ugdymo(si) proceso organizavimo pagrindas

Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra grindžiamas visuminiu ugdymu – ugdymo(si) procesas siekia užtikrinti subalansuotą visų 18 pasiekimų sričių pasiekimų plėtotę, atskirų ugdymosi sričių dermę, ugdymo ir ugdymosi procesų balansą; universaliu dizainu mokymuisi – siekiama užtikrinti vaikų skirtybių pripažinimą ir priėmimą, sukuriant sąlygas kiekvienam visavertiškai įsitraukti į bendrą ugdymo(si) procesą; pagrindine vaikų veikla žaidimu ir kita patirtine veikla (pajausti, tyrinėti, kurti, dalintis). Šie elementai sudaro tvirtą pagrindą vaikų visapusiškam ugdymui(si), siekiant harmoningo emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos ir kūrybos galių vystymosi. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) turinys sudarytas remiantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis (2023), atskleidžiant plėtojamas vaiko galias per svarbiausias ugdymo(si) sritis ir jas apimančias pasiekimų sritis.

Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima

Vaiko šeima įtraukiama į ugdymo procesą, siekiant tėvams (globėjams) pasijusti kompetentingais (įgalinčiais) ugdyti savo vaiką ir matyti prasmę pačiame ugdymo procese. Nuolat siekiame, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymo procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais. Įstaigoje sudaromos sąlygos tėvams (globėjams) dalyvauti mokymuose, ilgalaikiuose seminaruose. Jie turi galimybę rinktis, kiek ir kaip dalyvauti darželio veikloje (pvz., siūlant idėjas, teikiant patarimus, kuriant lauko ar vidaus aplinkas, dalyvaujant renginiuose, projektinėse veiklose, šventėse, akcijose, išvykose ar edukacijose). Nuolat tariamės dėl individualių vaiko ugdymosi poreikių, veiksmingų ugdymo metodų taikymo.

Lopšelis-darželis atsižvelgia į vaiko gerovei aktualius šeimų poreikius ir kultūrą, sukuria lanksčias sąlygas sklandžiai vaikų ir šeimos adaptacijai, susitaria dėl ugdymo(si) lopšelyje-darželyje ir šeimoje dermės. Šeimos ir lopšelio-darželio bendradarbiavimas grindžiamas abipuse pagarba, pasitikėjimu, lygiaverte dialogine partneryste. Visi su vaikų priežiūra ir ugdymu susiję klausimai sprendžiami komunikuojant, tariantis, konsultuojantis šeimoms ir lopšelio-darželio darbuotojams pagal jų atsakomybės ribas.

Bendravimo ir bendradarbiavimo su šeima svarba - tai pasitikėjimo kūrimas, vaiko gerovės užtikrinimas, tėvų (globėjų) įtraukimas ir įsitraukimas. Efektyvus bendravimas padeda geriau suprasti vaiko poreikius, ugdymo tikslus ir stiprina abipusį pasitikėjimą:

- atviras ir nuoseklus bendravimas grindžiamas reguliariu informacijos dalijimusi apie vaiko pasiekimus, elgesį ir emocinę būseną (kasdieniai pokalbiai, rašytinės informacijos sklaida: elektroniniai laišakai, skelbimai, grupių socialiniai tinklai; reguliarūs tėvų susirinkimai);
- tėvų įtraukimas į ugdymo procesą suteikiant galimybes aktyviai dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje (šventėse, renginiuose, išvykose, edukacijose, ugdomojoje veikloje ir kt.)
- individualizuotas požiūris į šeimas atsižvelgiant į šeimos individualius poreikius organizuojant pokalbius, taikant lanksčias bendravimo formas;
- konfliktų sprendimas remiantis aktyviu dialogu, abipusiu sprendimų ir kompromiso ieškojimu;
- skaitmeninių priemonių integracija siekiant patogios informacijos sklaidos naudojant elektroninius dienynus, naujienlaiškius, grupių pokalbius socialiniuose tinkluose.

Parama vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimai

Įstaigos Vaiko gerovės komisija (VGK) sprendžia įvairius vaikų ugdymosi klausimus, individualių poreikių tenkinimo, švietimo pagalbos teikimo galimybes.

Darželio bendruomenė visuomet stengiasi laiku reaguoti į tėvų (globėjų) poreikius ir lūkesčius vaiko atžvilgiu:

- Ikimokyklinio ugdymo mokytojas susipažįsta su vaiko ugdymo tradicijomis šeimoje, jo kultūrine ir socialine aplinka, vertina tėvų (globėjų), kitų vaiko artimųjų vaidmenį ugdant vaiką, aptaria lūkesčius.
- Prireikus ikimokyklinio ugdymo mokytojas rekomenduoja vaiko tėvams (globėjams) konsultuotis su švietimo pagalbos specialistais (logopedu), kreiptis į įstaigos Vaiko gerovės komisiją ar pedagoginę psichologinę tarnybą dėl vaiko ugdymosi poreikių.
- Sąveika su tėvais (globėjais) grindžiama nuolatiniu individualių vaiko ugdymosi poreikių ir galimybių aptarimu, tinkamų ugdymosi pasiekimų bei pažangos vertinimo metodu parinkimu, dalijimusi informacija ir patirtimi apie vaiko ugdymą ir ugdymąsi, daromą pažangą.
- Siekiama užtikrinti, kad tėvai (globėjai) aktyviai dalyvautų ugdymo procese, priimdami su vaiko ugdymu ir ugdymusi susijusius sprendimus, ir šitaip dalytųsi atsakomybe už vaiko ugdymo kokybę.

Ugdymo(si) turinys

Programa apima šias penkias vaiko raidą skatinančio visuminio ikimokyklinio ugdymo(si) sritis: „**Mūsų sveikata ir gerovė**“, „**Aš ir bendruomenė**“, „**Aš kalbų pasaulyje**“, „**Tyrinėju ir pažįstu aplinką**“, „**Kuriu ir išreiškiu**“.

Atsižvelgiant į vaiko amžių, kiekvienoje ugdymo(si) srityje numatytos pasiekimų sritys, esminiai gebėjimai, vertybinės nuostatos, įtraukiantis kontekstas ir pateiktos ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos). Ikimokyklinio ugdymo turinį dėliojame pagal tai, ko norime pasiekti per tam tikrą amžiaus laikotarpį.

Vaikas, kaip jaunas tyrėjas, atradėjas auginamas grupėje ir už jos ribų, skatinant intelektualią, kritinio mąstymo reikalaujančią veiklą ir kiekvieno vaiko asmeninę pažangą. Ugdymo procese naudojamos informacinės technologijos žadina vaiko motyvaciją mokytis, patirti, atrasti, plečia mąstymo galimybes. Vaikai tyrinėja ir atranda įvairias technologijų panaudojimo galimybes, įgytą patirtį panaudoja kituose žaidimuose. Ekskursijos ir išvykos praturtina vaikų patirtį, jie susipažįsta su artimiausia gamtine, socialine ir kultūrine aplinka, mokosi ne tik orientuotis naujoje aplinkoje, bet ir tiesiogiai konstruoja savo žinias, veikdami natūralioje aplinkoje. Ugdymo turinio įgyvendinimas organizuojamas taip, kad atitiktų pagrindinius ir prigimtinius vaiko poreikius, sudarytų galimybę atsiskleisti vaiko individualumui ir savitumui visose ugdymo(si) pasiekimų srityse kurių visuma užtikrintų ugdytinių mokyklinę brandą.

4.1. UGDYMO(SI) SRITIS „AŠ IR BENDRUOMENĖ“

Ugdymo(si) srities paskirtis – plėtoti vaikų savivoką ir savigarbą, emocijų suvokimą ir raišką, savireguliaciją ir kontrolę, santykius su suaugusiais ir vaikais, socialinį ir kultūrinį supratingumą.

4.1.1. „KAS AŠ“

Vertybinės nuostatos. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.

Esminiai gebėjimai. Plėtojamas supratimas apie save kaip unikalų asmenį, kuris auga, keičiasi, įgyja vis daugiau savarankiškumo, galių ir pasitikėjimo savimi, mokosi priimti savo gyvenimui ir ugdymui(si) aktualius sprendimus bei pasirinkimus: savo poreikių, pomėgių, interesų supratimas ir raiška.

Įtraukiantis kontekstas. Siūloma žaisti „fotografais“ ir pasinaudojant planšetiniais kompiuteriais fotografuoti vieni kitų emocijas, veido išraiškas ir parengti fotografijų parodą grupės erdvėje. Fotografijas tyrinėti, atkartoti jose matomas emocijas, diskutuoti. Žiūrėti dokumentiką, mokomąją medžiagą apie žmogaus kūną. Veidrodyje tyrinėti kūno atvaizdą, kūno dalis. Meninė veikla. „Vardo istorija“ (pokalbiai apie tai, kas sugalvojo vardą, ką jis reiškia), „Mano dienos ratas“ (vaikai sudėlioja savo dienos eigą). „Veidrodinis portretas“ (vaikai žiūri į veidrodį ir piešia save). Siūloma idėja atsinešti vaikystės nuotraukas, albumą ir lyginti kaip augdami vaikai keičiasi. „Kai buvau mažas...“ (šeimos nuotraukų žiūrėjimas, augimo istorijos). Vaikai kviečiami žaisti žaidimą „Kiek aš paaugau?“.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1-3	Savo poreikius valgyti, žaisti, miegoti ir kt. vaikai iki 3 m. mokosi parodyti veido mimika, garsais gestais, galvos linktelėjimu išreiškdami sutikimą ar papurtydami galvą į šonus („ne“), pirmaisiais žodžiais, kai yra jautriai globojami, žaidinami, kalbinami grupės mokytojo, kai jis stengiasi suprasti vaiko poreikių ženklus į juos reaguoti.	Mokytojo jautrus ir pastovus emocinis ryšys su vaiku, bendravimas ir veikla kaip elgesio modelis vaikui, vaikams aktualus turinys ir veiklos padedančios pažinti ir suprasti save, suvokti savo ryšius su kitais ir vietą tarp kitų žmonių. Kūno vaizdavimas meno priemonėmis, žaidimas, tyrinėjimas, STEAM veikla ir kt.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3-6	3-6 metų vaikai įsitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu – nenoriu, mėgstu – nemėgstu, įdomu – neįdomu, paskatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti ir skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ar kt.) suaugusiesiems ir kitiems vaikams parodyti savo poreikius, pomėgius, interesus.	Vaikai skatinami geranoriškai bendrauti. Kartu su vaikais sudaroma dienotvarkė, kuriamos elgesio grupėje taisyklės. Modeliuojamos įvairios situacijos, skaitant istorijas, žaidžiant. Sudaromos augimo laiko juostos, ūgio matuokliai, nuotraukos nuo gimimo iki dabarties, vardų žaidimai ir t.t.

4.1.2. „SAVO EMOCIJŲ IR ELGESIO VALDYMAS“

Vertybines nuostatos. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.

Esminiai gebėjimai. Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda).

Įtraukiantis kontekstas. Siūloma vaikams sukurti nusiramino palapinę grupėje. Žaidimas prieš veidrodį „Atkartok mimiką“. Žiūrėti filmą „Išvirkščias pasaulis“ (dalimis) ir aptarti, diskutuoti, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas. Siūlyti vaikams tapti grupės mokytoju, apsiukeisti vaidmenimi su suaugusiuoju, modeliuoti ir kurti grupės susitarimus.

Siūlomos veiklos: „Emocijų žemėlapis“ (kiekviena emocija - pyktis, džiaugsmas, liūdesys, baimė tai atskira šalis su savo spalvomis, veidukais, garsais), „Kaip jaučiasi Meškis?“ (istorijos su personažais, kurie patiria skirtingas emocijas), „Užbaik emocijų pasaką“ (vaikai spėja ir kuria istorijos pabaigą pagal veikėjo jausmus), „Kur gyvena jausmai?“ (piešiame kūną ir žymime, kur jaučiame liūdesį, baimę, pyktį). Nusiramino, kvėpavimo pratimai: „Užpūsk žvakutę“, „Balionas“.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1-3	Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) vaikai iki 3 metų išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguoja, atliepia vaiko emocinius poreikius.	Emocijų raiškos valdymo būdų taikymas veiklose ir bendraujant, emocijų raiškos valdymo būdų išbandymas žaidimuose ir bendrose veiklose: išsiaiškinimas, susitarimai, emocinių impulsų suvaldymas.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3-6	3-6 metų vaikai, žaisdami vaidmenų ir naratyvinius žaidimus, tyrinėdami ir žymėdami, kaip jaučiasi, klausydamiesi skaitomų istorijų, žiūrėdami filmukus, patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis.	Skatinama samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl? Skatinama žaisti bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. Aptariama su vaikais, ką galima daryti, kai kas nors erzina kitą, atima žaislus, suduoda, kai kyla nesutarimai, kokias rasti išeitis. Taisyklių kūrimas ir laikymasis. Žaidimai savireguliacijai: dėmesio reguliavimui, impulsų kontrolei ir kt.

4.1.3. „AŠ TARP KITŲ“

Vertybinės nuostatos. Save vertina teigiamai.

Esminiai gebėjimai. Supranta savo asmens tapatumą („aš esu“, „buvau“, „būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

Įtraukiantis kontekstas. Siūloma idėja žiūrėti filmus apie neįgalių žmonių kasdieninį gyvenimą su vaikais diskutuoti apie toleranciją ir vieni kitų priėmimą. „Kuo mes panašūs, kuo skiriamės?“ (lyginimas, tolerancijos ugdymas), „Mano draugo portretas“ (dovanų piešiniai ar pasakojimai apie kitą vaiką), „Pagalbos ratas“ (aptariamoms situacijoms, kaip padėti kitiems).

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1-3	Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5-6 kūno dalis.	Siekama paskatinti vaikus užmegzti ir palaikyti asmeninius ryšius su kitais žmonėmis, tyrinėti savo ir kitų panašumus bei skirtumus, pratintis pagalvoti apie kitus ir jų poreikius, būti geranoriškus, draugiškus, mokytis bendrauti, bendradarbiauti, sugyventi. Mokytojas dažnai įvardija daiktus, kurie priklauso vaikui, komentuoja vaiko veiklą, būtinai pamini vaiko vardą. Kalbasi su vaikais, ką mėgsta žaisti berniukai ir mergaitės.

Vaiko amžius 3-6 metai		
3-6	Suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus. Geba daryti įtaką kitam, atsakingai pasirinkti ir priimti sprendimus. Savo gebėjimus ir save vertina teigiamai. Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).	Paskatinama samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą: Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo? Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti? Pasiūloma idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių, jų grupių, tyrinėjimams. Skatinami pokalbiai, diskusijos apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę. Skatinama vaikus pozityviai reaguoti į savo klaidas, sąmoningai suklysti, demonstruojant, kaip galima juoktis iš savo apsirikimų.

4.1.4. „ŽMONIŲ BENDRUOMENĖS“

Vertybines nuostatos. Siekiama padėti vaikams atrasti kultūrinių reiškinių ir žmonių bei jų bendruomenių gyvenamosios tyrinėjimo kelius, asmeniškai prasmingus dalyvavimo įstaigos bendruomenėje būdus, ugdantis priklausymo bendruomenei, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmus.

Esminiai gebėjimai. Žmonių įvairovės supratimas, žmonių bendruomenių tyrinėjimas, tautinio tapatumo ir pilietiškumo jausmas.

Įtraukiantis kontekstas. Pasiūlyti tyrinėti kitų kraštų žmonių aprangą, maistą, gyvenimo būdą, aplinką (ieškoti informacijos internete, knygoje, žurnaluose, kituose šaltiniuose). Kartu su vaikais pasirinkti vieną šalį ir detaliau po ją „pakeliauti“ (gaminti tradicinį jų maistą, išmokti šokių, keletą žodžių). „Kuo aš naudingas grupei?“ (užduotys, kurios padeda visai grupei), „Žmonės iš kitų šalių“ (drabužiai, maistas, tradicijos). Ekskursijos po artimą aplinką: paštas, biblioteka, parkas, parduotuvė.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1-3	Vaikai iki 3 metų natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais. Vaikų supratimas apie šeimą ir vaikų grupę plečiasi kartu su mokytoju ir tėvais (globėjais) kuriant šeimos ir grupės medį, dalyvaujant šeimos dienos grupėje, žaidžiant savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėjant šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas; Vaikai iki 3 metų savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse.	Vaikai kartu su mokytoju ir tėvais (globėjais) kuria šeimos ir grupės medį, dalyvauja šeimos dienos grupėje, žaidžia savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėja šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas; Mokytojo padedami, vaikai tyrinėja, atranda ir aiškina, kas sieja jų aplinkos žmonių bendruomenių narius: emociniai ryšiai, rūpinimasis vienu kitais (šeima), bendras buvimas, bendra veikla, draugystės ryšiai (ugdymo įstaigos bendruomenė), kalba, papročiai, tradicijos, tautosaka, tautodailė, etnomuzika, amatai (tautybė), demokratinės vertybės, demokratinis gyvenimo būdas (valstybė), tikėjimas (religinės bendruomenės).
Vaiko amžius 3-6 metai		
3-6	3-6 metų vaikai aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo	Žaisdami ir bendraudami mokytojo tikslingai parengtoje edukacinėje

	<p>panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos; ugdymo įstaigos bendruomenė – kitų įstaigų bendruomenės; mano tauta – kitos tautos; mano šalis – kaimyninės ir kitos šalys; žemyno, kuriame gyvenu, žmonės – kitų žemynų žmonės. Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūrinuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose.</p>	<p>aplinkoje, sužino keletą kitų šalių, supranta, kad tiek jie patys, tiek kiti žmonės sudaro skirtingas tautas, kurios gyvena skirtingose šalyse. Vaikai tyrinėja Lietuvos ir grupę lankančių, iš kitų kraštų atvykusių vaikų šalių simbolių, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą (tradicijas, maistą, aprangą ir pan.). Vaikai aiškinasi ir išbando pagarbios, tolerantiškos sąveikos su kitų socialinių, tautinių ir kultūrinių bendruomenių žmonėmis būdus.</p>
--	---	---

4.1.5. „MŪSŲ PRAEITIS. DABARTIS. ATEITIS“

Vertybines nuostatos. Siekiama padėti vaikams tyrinėti praeitį, dabartį, ateitį bei suprasti žmonių gyvenimo bėgant laikui pokyčius.

Esminiai gebėjimai. Laiko tėkmės pajauta. Vaikai laiko tėkmės bei asmeninių ir bendruomenės pokyčių per tam tikrą laiką supratimą plėtoja patirdami, aiškindamiesi, tyrinėdami savo ir juos supančių žmonių gyvenimą čia ir dabar, netolimoje ir tolimoje praeityje, numatydami gyvenimo pokyčius ateityje.

Įtraukiantis kontekstas. Iš antrinių žaliavų kurti laiko mašiną ir pasiūlyti vaikams keliauti laiku. Siūloma diskutuoti „Koks buvau, koks esu, koks būsiu“. „Mano kūdikystės daiktai“ (vaikai (ar tėvai) atsineša nuotraukų, žaislų, drabužėlių), „Šeimos albumas“ (vaikai dalinasi nuotraukomis, pasakoja apie savo artimuosius), „Senoviniai daiktai“ (tėvai ar mokytojai atsineša senų daiktų: radijas, lygintuvas, telefonas ir pan.), „Kai užaugsiu, būsiu...“ (profesijų piešiniai, vaidybiniai žaidimai).

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1–3	<p>Vaikai iki 3 metų laiko tėkmę pajaučia sąsajoje su savo veikla (kiek laiko užtrunka kažką padaryti) ir gyvenimo ritmu (ką aš veikiu per dieną). Laiko tėkmę vaikai geriau supranta, eksperimentuodami su skirtingos trukmės muzikinėmis atkarpomis, 1, 5, 10 minučių smėlio laikrodžiais (ką galiu nuveikti, kol skambės muzika, ištekės smėlis); paros trukmę ir laiko tėkmės per parą nuoseklumą patiria dėliodami savo veiklos per dieną paveikslėlius.</p>	<p>Vaikai laiko tėkmės bei asmeninių ir bendruomenės pokyčių per tam tikrą laiką supratimą plėtoja patirdami, aiškindamiesi, tyrinėdami savo ir juos supančių žmonių gyvenimą čia ir dabar, netolimoje ir tolimoje praeityje, numatydami gyvenimo pokyčius ateityje. Vaikai įvairiais būdais kuria savo asmeninę gyvenimo ir augimo istoriją; mokytojo ir tėvų padedami konstruoja šeimos istorijos pasakojimą. Išbando (jei priinama), lygina, komentuoja dabarties, praeities, ateities žaidimų, buities darbų, keliavimo būdų ir priemonių, gyvenamųjų namų ypatumus, samprotauja, kodėl žmonių gyvensena buvo būtent tokia.</p>
Vaiko amžius 3-6 metai		
3–6	<p>3–6 metų vaikai, kalbėdamiesi, ką veikė per dieną, savaitę, dėliodami paveikslėlius, pradeda pavadinti paros dalis (rytas,</p>	<p>Dalyvaujant tradicinėse ir valstybinėse šventėse, išitraukdami iš mokytojų inicijuojamus istorinio pobūdžio</p>

diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj.	naratyvinius žaidimus, klausydamiesi skaitomų istorinių pasakojimų, sužino keletą Tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. Vaikai atpažįsta liaudies dainas ar kitą tautosakos paveldą (mįsles, greitakalbes, liaudies žaidimus, patarles ir kt.), žmonių sukurtą praeityje. Padedami mokytojų, atranda ir tyrinėja juos dominančias savo darželio, rajono ir (ar) miesto istorines vietas, įskaitant įvairius paminklus, gamtines erdves, viešąsias skulptūras ir žaidimų aikšteles.
---	---

4.2. UGDYMO(SI) SRITIS „MŪSŲ SVEIKATA IR GEROVĖ“

Ugdymo(si) srities paskirtis yra plėtoti kasdienius gyvenimo įgūdžius, fizinį aktyvumą, savivoką ir savigarbą, savireguliaciją ir savikontrolę. Ugdomosios veiklos skatina ugdytis emocijų suvokimo ir raiškos, tyrinėjimo, problemų sprendimo, kūrybiškumo, žaidimo, mokėjimo mokytis gebėjimus.

4.2.1. „FIZINIS AKTYVUMAS“

Vertybinės nuostatos. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

Esminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių–rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.

Įtraukiantis kontekstas. Parengti kliūčių ruožą salėje, lauke ar grupėje. Panaudojus IKT su provokuojančiu tekstu, pasaka ar klausimu sukelti intrigą, kad vaikai per žaidybines, kūrybines veiklas, lavintų stambiosios motorikos įgūdžius, kūno pajautimą ir kūrybiškumą. Pasiūlyti vaikams judesio žaidimus: „Žvėrių takais“, „Vėjas pučia“, „Kur gyvena gyvūnai“, „Šokantis miškas“ ir kt.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1–3	2–3 metų vaikai vaikščioti ir išlaikyti pusiausvyrą mokosi eidami sumažinto ploto paviršiumi (tarp dviejų nubrėžtų linijų ir pan.), įveikdami kliūtis (ką nors peržengdami), lipdami į kalniuką. Judėdami laisvoje erdvėje, žaisdami judriuosius žaidimus, vaikai nuo greito ėjimo pereina prie bėgimo.	Vaikai judėjimo džiaugsmą patiria laisvai bėgiodami, landžiodami, šokinėdami, laipiodami karstynėmis, kopėtėlėmis, laipteliais, žaisdami su kamuoliais, važinėdami triratukais, dviratukais. Vaikų judesių koordinacija, orientacija erdvėje, vikrumas, greitumas, jėga tobulėja žaidžiant su įvairaus dydžio ir sunkumo kamuoliais: ridenant, mėtant įvairiu atstumu, visa jėga ar panaudojant reikiamą jėgą tikslui pasiekti, gaudant. Vaikai inicijuoja patys ir noriai įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip juda kūnas ir atskiros jo dalys, improvizuoti, fantazuoti, ieškoti neįprastų pozų, judesiais perteikiant pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes.

Vaiko amžius 3-6 metai		
3-6	3-6 metų vaikai juda spontaniškai, atlieka veiksmus su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis, žaidžia įvairius imitacinius bei judriuosius žaidimus, kuriuose lavinami visi pagrindiniai judesiai: šliaužimas, ropojimas, ėjimas, bėgimas, šuoliukai, laipiojimas, pralindimas, metimai, pusiausvyros pratimai. Jie išbando įvairiausių ėjimo ir bėgimo būdus: eiti pasistiebus, ant pėdos šonų, kulnų; eiti pagal virvę, aplink padėtu lanku; eiti aukštai keliant kelius, pusiau pritūpus, plačiu žingsniu, pristatomuoju, atbulomis, eiti nedideliame aukštyje (suoleliu); bėgti aukštai keliant kelius, šonu, atbulomis, įveikiant kliūtis, nuokalnėn, bėgimą kaitalioji su ėjimu, sustoti pagal netikėtą signalą, keisti kryptis, bėgti greitai, lėtai.	Nevaržomai eksperimentuodami ir judėdami, vaikai išbando savo kūno judėjimo galimybes: lavina pagrindines fizines ypatybes (vikrumą, lankstumą, pusiausvyrą, koordinaciją, jėgą), mokosi saugiai keisti pradines kūno padėtis ir atlikti įvairius veiksmus rankomis, kojomis: išlaikyti kūną statinėje būsenoje, judėti (ne)persikeldami erdvėje; įgyja drąsos ir pasitikėjimo savimi. Veikdami ribotame plote pratinasi judėti saugodami save ir kitą. Žaisdami komandinius žaidimus, vaikai mokosi laikytis taisyklių, laimėti ir pralaimėti, derinti judesius, judėjimo būdus, sutelkti ir perkelti dėmesį į regimus ir girdimus signalus.

4.2.2. „SVEIKA MITYBA“

Vertybines nuostatas. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Esminiai gebėjimai. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

Įtraukiantis kontekstas. Ragaujant, uodžiant, stebint ar net ruošiant maistą, vaikai mokosi atpažinti skonius, spalvas, tekstūras, suprasti maisto kilmę ir jo poveikį sveikatai. Pvz. žaismingos veiklos „Vaisių ir daržovių spalvų diena“, „Sveiko sumuštinio dirbtuvės“, „Kur gyvena morkytė“. Sveikos mitybos ugdymas integruotas per pasakojimus, meninę veiklą, žaidimus, edukacines veiklas, valgymo ritualus. Suorganizuoti išvyką į Senąją Ramygalos malūną, apsilankyti darželio virtuvėje arba darželio kieme „Arbatinė po liepa“ gerti arbatą, įsirengti „Žaliąją palangę“ grupėje, sodinti pačių užaugintas gėrybes lauke esančiose lysvėse - traukinuke.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1-3	Vaikai iki 3 metų su sveikatai palankiu maistu susipažįsta valgydami drauge su mokytoju ir kitais vaikais, girdėdami suaugusiųjų aiškinimus, žiūrėdami knygeles, korteles, piešinius. Matydami estetiškai patiektą, skleidžiantį šviežią kvapą maistą, jį skanaudami ir nuolat girdėdami vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus, vaikai kaupia atitinkamą žodyną.	Vaikai iki 3 metų kasdienio valgymo metu mokosi valgyti savarankiškai, naudotis stalo įrankiais ir pasirinkti, su koku stalo įrankiu valgyti skirtingą maistą. Žaisdami „virtuvėje“ vaikai mokosi kurti režisūrinius maisto gaminimo žaidimus.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3-6	3-6 metų vaikai aiškinasi, klauso skaitomų tekstų, komentarų apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti yra naudingiau sveikatai. Tyrinėja sveiko	3-6 metų vaikai mokosi elgesio taisyklių prie stalo: prieš valgį nusiplauti rankas, valgyti neskubant, gerai sukramtant maistą, jį skanaujant, prie stalo ramiai

<p>maisto piramidę; dėlioja savo dienos meniu iš kortelių su sveiko maisto produktais. Dėlioja mąstymo žemėlapius (sveika – nesveika), patys vieni kitiems aiškina, kuris maistas palankus sveikatai, o kuris – ne, savo nuomonę argumentuoja. Žaisdami „kavinę“, „restoraną“, kuria mėgstamų ir netikėtų patiekalų receptus, sudaro meniu, imituoja maisto gaminimo procesus. Vaikai įsitraukia į sveikų ir skanių gėrimų bei užkandžių gamybą: mokosi suprasti ir patys kurti receptus, plauna, sveria, uosto, dalina, pjausto, maišo, skanauja, pavadina; gėrisi estetiniu įspūdžius.</p>	<p>pasikalbant, padėkojant. Jie mokosi padengti kasdienį ir šventinį stalą, siekdami estetinio įspūdžio. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu vaikai maitina lėles, serviuoja ir puošia stalą, kuria lankymosi kavinėje ar kitoje viešojoje vietoje siužetus. Vaikai klausosi skaitomų tekstų ir pasakojimų apie tai, kodėl svarbu branginti ir tausoti maistą, jo nešvaistyti, sužino, kad pasaulyje yra vietų, kuriose žmonės jaučia maisto stygių, tyrinėja, kiek daug darbo reikia, kad maisto produktai atsirastų ant mūsų stalo, dėlioja šį kelią iš paveikslėlių, jį piešia.</p>
--	---

4.2.3. „MANO DIENOS RITMAS“

Vertybinės nuostatos. Siekiama padėti vaikams suprasti jų poreikius atitinkantį dienos ritmą ir jo laikytis. Tai padeda vaikams jaustis saugiems, energingiems, nepervargti, ugdo laiko suvokimą, suteikia jėgų ir drąsos išgyventi pokyčius:

Esminis gebėjimas. Kasdieniniai pasikartojantys ritualai, maitinimasis, miegas ir veiklos padeda vaikams orientuotis dienos laike.

Įtraukiantis kontekstas. Mokyti suprasti ar sudėlioti iš kortelių savo dienos tvarkę. Žaismingai planuoti, vaidinti savo dieną ar kurti „laiko juostas“, vaikai ne tik pažins save ir savo aplinką, bet ir ugdydys atsakomybę, planavimo, kalbinius bei socialinius įgūdžius. Siūloma kurti jausmų kalendorių, gaminti korteles su jausmų simboliais, vaikų veidais ar vardais. Stebėti savo ir draugų emocijas veidrodžiuose, fotografuoti vienas kitą, savarankiškai žymėti kintančius dienos jausmus.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1–3	<p>Vaikai ugdomi dienos ritmo (aktyvumo ir poilsio derinimo) pajautą, kai kasdienių veiklų metu yra mokytojo skatinami atpažinti kūno siunčiamus signalus: gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, dėmesingumą arba nuovargį, mieguistumą, irzlumą, negalėjimą susikaupti. Vaikai iki 3 metų mokosi suprasti paveikslėliais sudėliotą savo grupės dienos tvarkę, stebėti ir patikrinti, kas šią dieną jau įvyko, kas dar įvyks. Kasdieniai pasikartojantys ritualai, maitinimasis, miegas ir veiklos padeda vaikams orientuotis dienos laike.</p>	<p>Vaikai iki 3 metų tyrinėja savo judėjimo ir poilsio ritmą, paveikslėliais dėliodami savo veiklų eilę ir žymėdami, ar tai buvo aktyvi, ar rami veikla. Vaikai skatinami judėti pagal muziką.</p>
Vaiko amžius 3-6 metai		
3–6	<p>3–6 metų vaikai, skatinami mokytojo ir atsižvelgdami į visos lopšelio-darželio dienos režimą, patys sudėlioja savo dienos ritmą paveikslėliais, sudėlioja dienų su ypatingais įvykiais (švenčių, išvykų</p>	<p>3–6 metų vaikai, mokytojo padedami, mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jų aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio (bėgiodami, šokinėdami pavargo, kvėpuoja atvira burna, smarkiai plaka</p>

dienos), keičiančiais įprastą dienos eigą, dienos ritmą. Vaikai ryte paveikslėliais pažymi, ką šiandien ketina veikti, o vakare reflektuoja, ar pavyko tai įgyvendinti. Jie tyrinėja savo nuotaikos ir energijos kaitą per dieną, žymėdami paveikslėliais, aptardami kaitos priežastis. Padedami mokytojo, susikuria ritualus prieš einant miegoti, pavyzdžiui, pavartyti knygutę, pasiklausyti lopšinės.	širdis), kada jų nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo (sunku ramiai išsėdėti, sutelkti dėmesį į veiklą). Vaikai iš skaitomų pasakojimų, istorijų ir patys išbandydami sužino, kad aktyvi veikla padeda išlieti tiek patirtas malonias emocijas, tiek ir nerimą, įtampą. Atlikdami atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip jie nuramina tiek kūną, tiek ir emocijas ar sunkias mintis. Vaikai išbando įvairius kūno aktyvumo reguliavimo būdus, pavyzdžiui, judėti pagal greito ir lėto tempo, aktyvumą žadinančią ir raminančią muziką.
---	---

4.2.4. „KŪNO ŠVARA IR APLINKOS TVARKA“

Vertybines nuostatas. Plėtojant vaikų supratimą apie sveikatos saugojimą siekiama didinti jų pasitikėjimą patiems pasirūpinti savo higiena ir aplinkos tvarka bei estetika.

Esminiai gebėjimai. Savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

Įtraukiantis kontekstas. Vaikams siūloma klausyti įrašų, pvz. skalbimo mašinos, dulkių siurblio skleidžiamo garso. Diskutuoti, koks tai garsas? Kam reikalinga šie daiktai? Kaip dar galima skalbti, valyti ir pan. Vaidybinis žaidimas „Švaros superherojai“ – atlikti užduotis: nusiplauti rankas, susitvarkyti žaidimų kampelį, išgelbėti dantukus nuo mikrobu. Eksperimentuoti su „mikrobais“ (vanduo, malti pipirai ir muilas), dainelės ir eilėraščiai apie švarias rankytes, drabužėlius, švarią aplinką. Kūrybinė užduotis „Švaros kalendorius“ - vaikai kuria asmeninį plakato tipo kalendorių: „Kada plaunu rankas? Kada valausi dantis?“

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1–3	Vaikai iki 3 metų susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdomi kūno priežiūros įgūdžius, kai patys, mokytojo skatinami, drąsinami, pamokomi, padedami, prausia veidą, rankas ir nusišluosto, susišukuoja plaukus, nusirengia ir bando tvarkingai sudėti drabužius ir pan.	Vaikai iki 3 metų mokosi laikytis tvarkos, kai rūšiuoja daiktus, tvarko žaislus, padedami suaugusiųjų, arba savarankiškai pažaidę padeda žaislus į vietą.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3–6	3–6 metų vaikus laikyti asmens higienos motyvuoja suaugusiojo pavyzdys, dainelės, eilėraščiai, pasakojimai, tyrinėjimai, sužinant apie bakterijas ir virusus, jų sukeliamas ligas. Vaikai supranta, kodėl svarbu plauti rankas prieš valgį, pažaidus, susitepus, pasinaudojus tualetu, ir pratinasi tai daryti. Linksmos istorijos, vaikų aprangos pavyzdžių žiūrėjimas skatina vaikus pamąstyti apie savo aprangą, diskutuoti, kas tvarkinga –	3–6 metų vaikai žiūrinėja tvarkingos, patogios, estetiškos aplinkos nuotraukas, ieško patinkančios aplinkos vaizdų informaciniuose tinklalapiuose, diskutuoja apie savo grupės aplinką, kas tvarkinga – netvarkinga, patogus – nepatogus, saugu – nesaugu, gražu – negražu. Vaikai ištraukia iš aplinkos pertvarkymo veiklas, ieškodami sprendimų, kaip aplinką paversti lengvai tvarkoma, patogia, saugia, malonia akiai:

	netvarkinga, patinka – nepatinka, kurti patogios ir estetiškos vaikų aprangos modelius.	simboliniais piešiniais grupėje ženklina daiktų laikymo vietas, kuria saugaus daiktų naudojimo taisykles ir pan. Vaikai pastebi ne vietoje padėtus daiktus ir imasi iniciatyvos juos tvarkyti, pamato grupėje ar lauko aplinkoje numestą šiukšlę, mokosi šiukšles rūšiuoti.
--	---	---

4.2.5. „SAUGAUS ELGESIO ĮPROČIAI“

Vertybinės nuostatos. Siekiama padėti vaikams ugdytis saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis įpročius, saugoti savo ir kitų sveikatą.

Esminiai gebėjimai. Vaikai aiškinasi, kokie prisilietimai prie jų kūno yra tinkami (artimų suaugusiųjų ar draugo apkabinimas) ir kokie netinkami, mokosi grupėje saugoti asmeninę erdvę. Vaikai mokosi tvirtai pasakyti „ne“ netinkamam prisilietimui, pasitraukti iš situacijų, kuriose pasijunta nesaugiai, pranešti apie tai suaugusiajam, kuriuo pasitiki.

Įtraukiantis kontekstas. Vykti į Ramygalos priešgaisrinę gelbėjimo valdybą, siūloma vaikams pasigaminti priemonių siužetiniam žaidimui iš antrinių žaliavų šalmus, liemenes, gesinimo žarną ir pan. Kviesti į svečius policijos draugą Amsį ar vykti į Saugaus eismo klasę Panevėžyje. Vykstant į išvykas autobusu, vaikams siūlyti stebėti kelio ženklus, pėsčiuosius, automobilių eismą. Reguluojamoje sankryžoje pereiti gatvę. Grupėje panaudojant antrines žaliavas atkartoti kelionės įspūdžius kuriant maketą. Reflektuojant, kurti vaidybines - žaidybines situacijas „Ką daryti, kai...? vaikai gauna korteles su rizikingomis situacijomis ir inscenizuoja teisingą elgesį. Kurti žaidybinę improvizaciją: susižeidžiau, negaluoju ir t.t. Diskutuoti su vaikais kaip suteikti pagalbą? Kuo aš galiu padėti? Kur kreiptis pagalbos jei nieko nėra namuose?

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1–3	Vaikai iki 3 metų drauge su suaugusiuoju mokosi saugiai žaisti, atsargiai elgtis su buities daiktais ir lauke.	Ugdymo(si) kontekstuose, būdami vaikų elgesio ir veiklos modeliu, mokytojai pagal situaciją lanksčiai keičia savo vaidmenis, tapdami vaiko padėjėjais, tyrinėtojais, kūrėjais, besimokančiais.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3–6	3–6 metų vaikai, vartydami knygeles, klausydami jiems skaitomų pasakojimų, pasakų, žiūrėdami filmukus, sužino apie daiktus, kurie yra pavojingi jų sveikatai ir saugumui, kas atsitinka, kai vaikai su jais žaidžia. Jie aiškinasi, kokie pavojai slypi virtuvėje (elektros prietaisai, aštrūs daiktai), vonioje (skalavimo, valymo priemonės), svetainėje, tėvų miegamajame (praviras langas, vaistai, dūžtantys daiktai). Kasdinių veiklų metu mokosi saugiai elgtis žaisdami kieme, lauke, laikytis sutartų saugaus elgesio taisyklių. mokosi atsakingai elgtis aplinkoje, kurioje yra gyvūnų.	Mokytojui modeliuojant įvairias situacijas, skaitant istorijas, pasakojant, kartu žiūrinėjant paveikslėlius, korteles, kalbantis, vaikai mokosi suprasti, su kuriais žmonėmis ir kodėl bendrauti yra visada saugu (tėvai, globėjai, mokytojai ir kt.), į kuriuos žmones visada galima kreiptis pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimi, patekus į bėdą (policininkai, gaisrininkai, medikai, pardavėjai ir pan.), kaip reikia elgtis, jei visai nepažįstamas žmogus kalbina, kviečia pasivaikščioti ar pasivažinėti, siūlo saldumynų, siekia liesti (mandagiai atsisakyti pasiūlymų, jei situacijoje nedalyvauja tėvai, mokytojai).

4.3. UGDYMO(SI) SRITIS „AŠ KALBŲ PASAULYJE“

Ugdymo srities paskirtis yra plėtoti kalbų supratimą, kalbinę raišką, skaitmeninį sumanumą, meninę raišką, aplinkos pažinimą. Ugdymo(si) veiklos skatina ugdytis tyrinėjimo, problemų sprendimo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis, emocijų suvokimo ir raiškos, žaidimo gebėjimus.

4.3.1. „KALBOS SUPRATIMAS“

Vertybines nuostatas. Tai vaiko kalbinių įgūdžių ir gebėjimų bei kalbinės tapatybės ugdymas(is).

Esminiai gebėjimai. Gebėjimas klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą bei reaguoti į nežodinę raišką; gebėjimas suprasti įvairiomis formomis pateikiamą, informaciją (žodinę, grafinę, simbolinę, vaizdinę, garsinę), domėjimasis simboliais, raidėmis ir tekstu, gebėjimas suprasti amžių atitinkančius meninius ir informacinius tekstu.

Įtraukiantis kontekstas. Siūlomos veiklos: „Paveikslėlių istorijos“ (vaikai pasakoja, kas nutiko paveikslėlyje, kuria pasakojimą), „Kas bus toliau?“ (rodomas paveikslas, vaikai spėja tęsinį), knygelių be žodžių skaitymas (vaikai kuria savo istoriją), žaidimas „Geri žodžiai“ (sakome vienas kitam komplimentus), „Gero žodžio maišelis“ (kiekvienas traukia lapelį su maloniu žodžiu), žaidimas „Kas tai?“ (apibūdinamas daiktas, vaikai spėja).

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1-3	Vaikai iki 3 metų ugdomi kalbos suvokimo gebėjimus, bendraudami su suaugusiais ir kitais vaikais. Jie atkreipia dėmesį į kalbėjimą, plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdami suaugusiojo kalbą, pasižyminčią aukštesniu balso tonu, ryškia emociinga intonacija. Vaikai ugdomi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdami suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus, klausydami įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis, atlikdami įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. Vaikai klausosi mokytojo ir kitų vaikų, būdami grupėje ir būdami vieni, tylioje aplinkoje ir triukšmingame fone, įvairiose komunikacinėse situacijose.	Įsitraukimą skatina mokytojo siūlomos įdomios ir aktualios veiklos, žaidybinės situacijos, žadinančios prigimtinių vaikų smalsumą, domėjimąsi ir emociinį įsitraukimą į bendravimo ir bendradarbiavimo procesus. Vaikus taip pat įtraukia kalbiniai žaidimai, skaitomos ir nežodiniu būdu pasakojamos istorijos, dialogiškas ugdymo procesas, iššūkių situacijos. Sėkmingam įsitraukimui būtinos vaikų kalbinius gebėjimus atitinkančios ir jų žodinį ir nežodinį bendravimą skatinančios sąlygos, kuriose būtų pripažįstama ir reaguojama į skirtingus vaikų saviraiškos būdus. Vaikų dalyvavimas įsitraukus moko klausyti ir įsiklausyti, skatina kūno kalba ir verbaline išraiška reaguoti į kalbančiųjų intencijas, plėtoja kalbinės raiškos gebėjimus.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3-6	3-6 metų vaikai, aktyviai įsitraukdami į bendravimo su mokytoju ir kitais vaikais veiklas, kalbos garsų žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų gimtąja ir kitomis kalbomis klausymąsi, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdomi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią	Supratimo gilėjimą užtikrina kryptingos ir vaikų raidos skirtumus atliepančios ugdymosi veiklos, skatinančios tyrinėjimą, aiškinimąsi ir problemų sprendimą, taip pat patirtinis ugdymo(si) procesas, kuris sudaro galimybes vaikams klausinėti, diskutuoti, ginčytis, spręsti problemas. Supratimo gilėjimą skatina

	<p>mintis išreikšti žodžiais. Vaikai klausosi gyvai pasakojamų ir įrašytų (televizijos, radijo, kompaktinėse plokštelėse, internete) įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, taip pat savo ir kitų vaikų kalbos įrašų. Vaikai kalbos supratimą plėtoja gaudami informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami.</p>	<p>žodinę raišką iliustruojančios ar ją papildančios vaizdinės ir kitais pojūčiais suvokiamos ugdymo(si) priemonės, kalbos siejimas su aplinkos objektais. Aiškinimasis, argumentavimas, reflektavimas padeda gilinti supratimą, kad kalba ir žodžiai daro poveikį kitam, skatina kritinį mąstymą, moko pasirinkti tinkamas komunikacijos priemones, leidžia suvokti skirtingų kalbų ir kalbos formų (žodinės, nežodinės, simbolinės, grafinės) įvairovę.</p>
--	--	---

4.3.2. „KALBINĖ RAIŠKA“

Vertybines nuostatos. Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.

Esminiai gebėjimai. Gebėjimas išreikšti patirtį, jausmus ir mintis, įsitraukti ir plėtoti pokalbį, gebėjimas pasakoti, atpasakoti, apibūdinti, kurti, aiškinti taikant nežodines ir žodines raiškos priemones, gebėjimas komunikuoti paprastomis grafinės ir rašytinės raiškos formomis.

Įtraukiantis kontekstas. Siūloma vykti į biblioteką, kurioje vaikai sužinos, kaip rašomos knygos. Žaisti žaidimą „Rašau draugui laišką“ bandyti savo mintis išreikšti popieriuje įvairiais ženklais, simboliais, raidėmis, piešiniu. Siūloma žaisti žaidimą „Aš korespondentus, laidų vedėjas“, imti interviu iš draugų, tėvų, darbuotojų. Kalbėtis su jais telefonu, pasidalinti gauta informacija.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1–3	<p>1–3 metų vaikai mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Šio amžiaus vaikų žodyno gausėjimą ir kalbinę raišką skatina aktyvus suaugusiojo bendravimas su vaiku, inicijuojant pokalbius, plėtojant vaiko pasakymus, juos pakartojant. Vaikų mąstymo ir kalbos raidą skatina amžių atitinkančių tekstų, eilėraščių, pasakų skaitymas, istorijų pasakojimas, siejamas su vaizdine informacija, taip pat tokiais jutiminiais pojūčiais kaip lytėjimas, ragavimas, uostymas. 3 metų vaikai, suaugusiojo padedami, kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius, dalyvauja pokalbiuose, kelių žodžių vientisiniais sakiniais kalba apie save, savo norus. Vartoja paprastas mandagumo frazes, formuluodami sakinius, taiko pagrindines gramatikos taisykles.</p>	<p>1–3 metų vaikai pasitelkia žodinę ir nežodinę raišką aktyviai bendraudami ir komunikuodami su suaugusiaisiais ir bendraamžiais įvairiose veiklose. 2–3 metų vaikai, bendraudami su kitais, koncentruojasi į save, kalba sau ir su savimi. Vaikai į pokalbius su kitais mokosi įsitraukti, kalbinami suaugusiojo, atsakydami į klausimus. Vaikų poreikį bendrauti, išreikšti norus ir mintis skatina dienos įvykių ir rutininių veiklų aptarimas. Kasdienėse veiklose mokytojo skatinami vaikai mokosi išreikšti ir įvardinti savo emocijas, poreikius.</p>
Vaiko amžius 3-6 metai		
3–6	3–6 metų vaikai kalbinės raiškos būdus	Žaisdami išplėtusius siužetinius vaidmenų

<p>tyrinėja keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodami garsais ir žodžiais, kurdami naujadarus, žaisdami kalba ir kurdami savo kalbas. Vaikai vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų, atpažįsta garsus žodyje, skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Vaikų kalba turtėja, jų kalbinė raiška sudėtingėja, jiems klausantis skaitomų, pasakojamų, vaidinamų tekstų ir siužetų, įgarsintų filmukų ar pasakų, patiems juos atpasakojant, perkuriant, pratęsiant, suvaidinant, iliustruojant, deklamuojant, kalbantis su mokytoju apie teksto turinį ir prasmes, siejant tekstą su vizualia medžiaga. Vaikai vartoja įvairias kalbos dalis, kalba taisyklingais vientisiniais ir sudėtiniais sakiniais, formuluoja klausiamuosius sakinius („Kada...“, „Kur...“, „Kaip...“), kuria naujus žodžius pagal įsisavintas žodžių darybos taisykles.</p> <p>3–6 metų vaikai įsitraukia į įvairias mokytojo siūlomas veiklas, susijusias su galimybe piešti ir rašyti.</p>	<p>žaidimus, vaikai įsitraukia į dialogą, polilogą, išbando skirtingas kalbėjimo manieras, mokosi žodinėmis derybomis ir kompromiso paieškomis spręsti kylančius nesutarimus ir problemas laikydamiesi savo kultūrinei aplinkai priimtinių bendravimo taisyklių. Vaikai bendravimo gebėjimus ugdo kartu su suaugusiuoju ir bendraamžiais skaitydami knygas, kalbėdamiesi apie skaitomas ar pasakojamas istorijas, diskutuodami apie atliktą veiklą, patirtą nuotyki, žiūrėtą filmą, girdėtą pasaką, pasakodami istorijas, kurdami pasakojimus, kalbėdamiesi apie tai, ką norėtų patirti ir veikti. Įsitraukę į žaismės situacijas vaikai bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Mokytojo inicijuojamose arba natūraliai susiklosčiusiose situacijose, atveriančiose kalbų įvairovę, bando susikalbėti su kitakalbiais vaikais ar suaugusiais. Mokydamiesi rašinėti, vaikai veikia kūrybiškai, pavyzdžiui: iš akmenėlių, gilių, kaštonų dėlioja simbolius ir raides, pagaliuku rašo ant smėlio, kreidelėmis – ant asfalto, rengia simbolių, piešinių, ženklų „laiškus“ gamtos gyvūnams, kuria knygeles, kūno kalba vaizduoja raides, žodžius, kuria istorijas apie raides ar garsus, stato ir konstruoja simbolius, raides.</p>
--	--

4.3.3. „KALBŲ ĮVAIROVĖS SUVOKIMAS IR KALBINĖS TAPATYBĖS FORMAVIMASIS“

Vertybinės nuostatos. Siekiama padėti vaikams tapatintis su savo šalies kalba ir kultūra, susipažinti su kalbų įvairove, ugdyti(s) kalbų įvairovės suvokimą, vertybines nuostatas, susijusias su įvairialypiais kultūriniais ir kalbiniais kontekstais, plėtoti kalbinę, tautinę ir pilietinę tapatybę.

Esminiai gebėjimai. Tapatinimasis su savo šalies kalba ir kultūra, kalbų įvairovės suvokimo ugdymasis, vertybinių nuostatų, susijusių su įvairialypiais kultūriniais ir kalbiniais kontekstais, ugdymasis, kalbinės, tautinės ir pilietinės tapatybės plėtojimas.

Įtraukiantis kontekstas. Žaisti žaidimą „Kuo aš įdomus?“ (vaikai namuose su tėvų pagalba paruošia pristatymą apie save įvairiomis formomis trumpas video), sukurti šeimos laisvalaikio dienoraštį, šeimos kelionių reportažus ir pan. Žaisti žaidimą „Verdu tarmių košę“ diskutuoti, atpažinti, bandyti aiškinti kitoniškai skambančią tarmę.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1–3	Skatinamas kalbų ir kultūrų pažinimas bei kalbinės tapatybės (nebūtinai susijusios su	Vaikų iki 3 metų domėjimąsi skirtinga kalbine raiška (bendrine kalba, tarmėmis),

	viena kalba) formavimasis. Kultūrų ir kalbų įvairovės pažinimą skatinančioje lopšelio-darželio aplinkoje vaikai turi galimybę matyti įvairių kultūrų ženklus, simbolius, girdėti įvairias kalbas, vartoti įvairiomis kalbomis parašytas knygeles.	skirtingomis kalbomis ir kultūromis skatina suaugusiojo pasakojimai apie kitas šalis, kultūras, kalbas, jų atmainas; knygelių, parašytų įvairiomis kalbomis, vartymas; garso įrašų (dainelių, eilėraščių, pasakojimų) įvairiomis kalbomis klausymas; įvairiakalbiai stalo žaidimai. Vaikų suvokimą apie kalbų įvairovę ugdo, pozityvų požiūrį formuoja ir bendrauti įvairiakalbėje aplinkoje moko, pavyzdžiui, svečių, atstovaujančių kitoms kalboms ar kultūroms, vizitai.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3–6	3–6 metų vaikai ugdomi kalbų įvairovės suvokimą ir formuojasi kalbinę tapatybę, mokosi atpažinti skirtingas kalbas, suprasti kita kalba kalbančiųjų intencijas, žaisdami vaidmenų, naratyvinius, stalo ir žodžių žaidimus, įsitraukdami į kūrybines ir kitokias aktyvias veiklas su kitomis kalbomis kalbančiais bendraamžiais, bendraudami su svečiais, jungdamiesi į tinklus su kitų šalies regionų ir kitų šalių vaikais, klausydamiesi skaitomų istorijų, skaitydami knygutes dviem ar keliomis kalbomis, žiūrėdami filmukus.	Vaikų smalsumą sužadina ir juos įtraukia mokytojo inicijuojamos veiklos, kurių metu gyvai arba nuotolinėmis priemonėmis bendraujama su vaikais ar suaugusiais, kalbančiais kitomis kalbomis ar lietuvių kalbos tarmėmis. Padedami mokytojo, vaikai mokosi taikyti kompensacines kalbos supratimo ir kalbos raiškos strategijas: siekdami suprasti ir perduoti informaciją pasitelkia neverbalinę kalbą, mimikas, gestus, aplinkos objektus. Vaikai noriai įsitraukia į mokytojo siūlomus kiekvienai kultūrai autentiškus kalbinius žaidimus (mįsles, juokavimus, skaičiuotes, greitakalbes ir kt.).

4.4. UGDYMO(SI) SRITIS „TYRINĖJU IR PAŽĪSTU APLINKA“

Ugdymo(si) srities paskirtis – plėtoti daiktinės ir gamtinės aplinkos pažinimą, matematinę mąstymą, skaitmeninį sumanumą, kalbų supratimą, tyrinėjimą, problemų sprendimą, mokėjimą mokytis. Ugdymo(si) veiklos skatina žaidimo, kūrybiškumo, emocijų suvokimo ir raiškos gebėjimus.

4.4.1. „MANE SUPANTYS DAIKTAI“

Vertybines nuostatas. Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.

Esminiai gebėjimai. Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.

Įtraukiantis kontekstas. Siūlome kurti, tyrinėti, veikti su realiais daiktais, panaudojant audinių skiautes, polietileną, virves, popieriaus maišelius, dėžutes, veidrodžius, šaukštus, puodus, stalus, kėdes ir kt., plėtojant platesnį požiūrį į kasdieninėje veikloje naudojamus daiktus. Kartu su vaikais apibūdinti atradimus. Į grupę atnešamas elektroninis ar mechaninis žaislas, išmanioji knygelė. Gilintis kokios jo galimybės. Atradimus, tyrinėjimus ir įamžinanti nufotografuojant. Vėliau nuotraukas peržiūrėti ir aptarti, ką dar norėtų išbandyti, išmokyti padaryti. Išvykti į Ramygalos miesto malūną, apžiūrėti ir aptarti jame esančius įrenginius apibūdinti juos. Aplankyti Panevėžio kraštotyros muziejų, apžiūrėti jame esančias ekspozicijas, palyginti senovinius namų apyvokos

rakandus su dabartinais. Nuvykti į Upytės tradicinių amatų centrą, Linų muziejų, Ramygalos kultūros centrą, dalyvauti įvairiose edukacinėse veiklose.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1-3	Vaikai iki 3 metų daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jutimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. Pirmaisiais gyvenimo metais vaikai grupėje esančius įvairius daiktus tyrinėja juos griebdami, liesdami, mesdami, kišdami į burną, kramtydami, domisi judančiais, garsus skleidžiančiais, ryškių spalvų daiktais. 2-3 metų vaikai daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones.	Vaikai žaisdami ir tyrinėdami pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai (žaislai, baldai, knygos, kamuoliai ir kt.) turi požymius (forma, dydis, spalva ir tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos – kietos, skaidrios – neskaidrios, lengvos – sunkios).
Vaiko amžius 3-6 metai		
3-6	3-6 metų vaikai pasirinktus daiktus laisvai rūšiuoja, skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, pradeda rūšiuoti pagal du požymius. Daiktus ir jų savybes vaikai mokosi suprasti ir pavadinti, kai jų tyrinėjimus lydi mokytojo komentarai, klausimai, grįžtamasis ryšys. Vaikai daiktus pažįsta juos stebėdami, sugretindami, palygindami, grupuodami, rikiuodami nuo mažiausio iki didžiausio, komponuodami, konstruodami. 3-6 metų vaikai tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų (pavyzdžiui, kamuoliai skiriasi dydžiu, svoriu, spalva) ir nuo kitos rūšies daiktų (pavyzdžiui, kamuoliai forma skiriasi nuo knygų). 3-6 metų vaikai tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus, varto enciklopedijas, klausosi informacinių tekstukų, stebi tikslingai parinktus vaizdo įrašus, aiškindamiesi gamtos objektų (jie auga, daugelis juda, jiems reikia maisto ir pan.) ir žmogaus sukurtų daiktų skirtumus, domisi, kaip yra kuriami daiktai.	Mokytojo padedami, ieško panašumų ir skirtumų, sprendžia iškilusias problemas. Veikdami su daiktais, vaikai mokosi sutelkti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausoti daiktus, ugdomi kantrybę, savikontrolę. Nuolatinė veikla su daiktais lavina vaikų gebėjimą koncentruoti žvilgsnį, rankų ir akių koordinaciją; Mokytojui padedant, gretina realius daiktus ir jų atvaizdus iš skirtingos perspektyvos (iš šono, viršaus, apačios, šešėlio), pradeda suprasti jų vaizdavimą plokštumoje (pavyzdžiui, planas). Daiktų dydį vaikai tyrinėja, bandydami apimti delnais, apglėbti, gretindami su savo ūgiu. Drauge su mokytoju vaikai aiškinasi, kaip daiktai keitėsi, kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus juos pritaikė savo poreikiams. Jie lygina praeities ir dabarties daiktus, komentuoja jų išvaizdą, paskirtį, kaip veikia, iš ko pagaminti. Žino, kad tos pačios paskirties daiktas (pavyzdžiui, stalas) gali būti pagamintas iš medžio, metalo, plastiko.

4.4.2. „GYVYBĖ“

Vertybines nuostatos. Siekiama suteikti galimybę vaikams tyrinėti artimosios aplinkos gamtos objektus ir reiškinius, susipažinti su svetur egzistuojančios gyvybės įvairove ir padėti suprasti, kad gyvybė turi poreikių.

Esminiai gebėjimai. Išmoksta parodyti pagarbą gyvybei ir rūpestį aplinka, stebi ir tiria gyvų ir negyvų daiktų santykius, reaguoja į aplinkos pokyčius, ugdomi supratimą apie žmogaus veiklos poveikį aplinkai.

Itraukiantis kontekstas. Veikloms siūlome rinktis STEAM erdvę metodiniame kabinete ir lauko edukacines erdves: „Vabaliukų karalystė”, „Arbatinė po liepa” Atlikti įvairius gamtinės medžiagos stebėjimus su skaitmeniniu mikroskopu, vaizdų nuotraukas panaudoti koliažų kūrimui. Veiklas atlikti Sukurti netikėtumo ir atradimo gamtoje jausmą (vynuoginių sraigių, sliukų, vabzdžių ir kt. stebėjimas, pastebint jų bruožus, skirtumus, gyvenimo sąlygas); Siūloma kelti inkilus, tvarkyti aplinką, pradėti sėją, aptariant padarytus darbus, planuojant, ką darys toliau, spėlioiant, kas atsitiks, jeigu... Ieškoti objektų šešėlių. Pasiūlyti vaikams, „gaudyti“ savo šešėlius; pažaisti su veidrodžio atspindžiais; sukurti šešėlių teatrą; padaryti šešėlių kompoziciją; šešėlius užfiksuoti nuotraukose; kurti istorijas, atpasakojant įspūdžius; nupiešti kokį nors daiktą su šešėliu; Pasiūlome pažiūrėti animacinį filmuką, kaip galima skirtingai grupuoti, rūšiuoti daiktus. Grupuoti, komponuoti daiktus atsižvelgiant į jų spalvą, formą, dydį (kaladėles, plastikines detales, medžiagos skiautes), kurti koliažus, statyti piramides.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1–3	Vaikai susipažįsta su jų aplinkoje esančiais augalais ir gyvūnais, juos stebi, tyrinėja. Vaikai aiškinasi kam reikalingi medžiai (teikia pavėsį, jame prieglobstį randa gyvūnai), mokytojo padedami, išsiaiškina, kad medžiai gamina deguonį, kuris būtinas žmonių ir gyvūnų kvėpavimui, ir supranta, kad medžius reikia saugoti ir sodinti.	Mokytojo padedami, vaikai aiškinasi organizmų poreikius (pvz., augalui reikia dirvožemio, saulės šviesos...) Darže, šiltnamyje, ant palangės vaikai sodina, prižiūri augalus, stebi, matuoja, fiksuoja, kaip jie auga. Prižiūrėdami augalus vaikai mokosi rūpintis gamta ir aplinka, prisiimti atsakomybę, pasitikėti savo jėgomis.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3–6	3-6 m. vaikai tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę: augalui reikia dirvožemio, vandens, saulės šviesos; gyvūnui – maisto, vandens, būsto. Mokytojo padedami, vaikai aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius, aiškinasi, kam naudojamas vanduo, kodėl jis toks svarbus ir reikalingas organizmams. Vaikai aptaria ir supranta, kad žmogaus išmestos atliekos gali būti pavojingos gyvajai gamtai, mokosi taupiai naudoti vandenį, popierių, priemones, nešvaisto jų be reikalo, suprasdami, kad taip prisideda prie Žemės išteklių tausojimo, tvarumo. Vaikų tyrinėjimai ir eksperimentavimas.	Mokytojo padedami, vaikai seka paros, metų ciklą. Aiškinasi, kaip gyvena augalai ir gyvūnai – dieną ir naktį, skirtingais metų laikais, kokie pasikeitimai vyksta jų gyvenime. Pasirinkę keletą lopšelio-darželio kiemo augalų, jie stebi ir fiksuoja (piešia, fotografuoja, matuoja) vienmečių augalų gyvenimo ciklą (pavasariį išdygsta, užauga, vasarą žydi, subrandina vaisius, išbarsto sėklas ir vėlyvą rudenį nunyksta); medžių metų ciklą (pavasariį sužaliuoja, žydi ir sėklas išbarsto kasmet, žiemą išgyvena numetę lapus, nesimaitindami). Vaikai klausosi mokytojo skaitomų tekstų, varto knygas apie gamtą, žiūri vaizdo įrašus ir išsiaiškina, kad žiemą vieni gyvūnai įminga, kiti išlieka aktyvūs, nes dar gali susirasti maisto, dauguma paukščių žiemoti išskrenda į šiltesnius kraštus. Netikėti atradimai – žaisdami vaikai atranda fizikinius reiškinius: jėgas (tamprumo (guma), paprastuosius mechanizmus (dvivietės sūpuoklės, magnetizmą... Susipažįsta su medžiagomis, jas maišo ir t.t.

4.4.3. „SKAIČIAVIMAS IR MODELIAVIMAS“

Vertybinės nuostatos. Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.

Esminiai gebėjimai. Siekiama padėti vaikams atrasti skaičių pasaulį, plėtoti jų supratimą apie skaičiavimo būdus ir jų taikymą savęs ir aplinkos pažinimui, problemų sprendimui.

Įtraukiantis kontekstas. Pasiūlome vaikams žaisti parduotuvę. Visos prekės kainuoja po 1 eurą, „Pirkėjas“ ir „Pardavėjas“ kaskart skaičiuoja. Lauko erdvėje kurti priemonių ir skaičių kombinacijas („Klasės“ „Dviratukas su keičiamu skaitmeniu“, „Skaičių rašymas ant smėlio“). Žaisti žaidimus su suktuku, metamu kauliuku, loterijos bilietais; Gimtadienių, metų laikų, švenčių plakatai, mąstymo žemėlapių kūrimas. Lauko erdvėje skaičiuoti augančius medžius. Skaičiuoti ir rūšiuoti darželio lauko erdvėse esančią gamtinę medžiagą. Žaisti „Metų laikų Bingo“ (surasti tam tikrą skaičių gyvosios gamtos elementų). Gaminant maistą sverti ir matuoti ingredientus.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1-3	Nuo pirmųjų metų vaikai stebi ir yra įtraukiami į situacijas, kuriose minimi skaičiai, yra skaičiuojama (pavyzdžiui, eilėraščiai, dainelės, judrieji žaidimai, išvykos, stalo žaidimai). Vaikai iki 3 metų pradeda nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti (pavyzdžiui, įjungus jungiklį, žaislas pradeda judėti).	Padedami mokytojo, vaikai atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaičius reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. Vaikai ugdomi žaisdami su medžiagomis ar objektais, kurie susiję su priežastimi ir pasekmėmis (veiksmas, kurie įvyks). Vaikai dienvakare klijuoja numatomų įvykių paveikslėlius, atrenka reikalingus ingredientus maistui ruošti.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3-6	3-6 metų vaikai įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama pridėdant po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. Naudodami fizinės ir skaitmeninės priemonės, laiku gaudami mokytojo grįžtamąjį ryšį, jo palaikomi, vaikai mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus (pavyzdžiui, skaitmenis, piešinius, schemas). Skaičiavimo užduotis (pavyzdžiui: „Žydėjo dvi gėlytės, pražydo dar viena. Kiek žydi dabar?“) vaikai atlieka jas suvaidindami, nupiešdami, parodydami gestais, manipuliuodami daiktais. 3-6 metų vaikai supranta, kad tam tikros rūšies informacija gaunama surinkus duomenis, vykdant stebėjimą ar apklausą.	Vaikai įsitraukia į mokytojo inicijuotus žaidimus, kuriose skaičiuojama į priekį ir atgal (12-os ribose), pradėdama skaičiuoti nuo bet kurio skaičiaus (10-ies ribose). Naudodamiesi objektais, piešiniais, kurdami istorijas, vaikai pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti. Iš pradžių mokosi sujungti ir išskaidyti kiekį 5-ių objektų grupėje, vėliau 10-ies ir 12-os ribose. Dalyvaudami žaislingose veiklose, vaikai neformaliai įsitraukia į skaičiavimo uždavinių sprendimą. Žaisdami ir stebėdami vaikai pradeda suprasti, jog ir atsitiktinio įvykio rezultatas gali būti numatomas, ir atranda du būdus tai padaryti: eksperimentuoti praktiškai arba bandyti mąstyti logiškai.

4.4.4. „MATEMATINIAI ERDVĖS TYRINĖJIMAI“

Vertybinės nuostatos. Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.

Esminiai gebėjimai. Siekiama plėtoti vaikų suvokimą apie matematinius būdus erdviniams objektams pažinti ir įvairias išraiškos galimybes savo pastebėjimams apie jų formą, dydį (ilgį, tūrį), masę, padėtį ir judėjimą tam tikra kryptimi apibūdinti.

Įtraukiantis kontekstas. Statoma veikla grupės „Knygų bokštas“, kloti „Knygų kelią“. Grupės ar lauko erdves matuoti žingsniais, pėdomis. Pasiūlyti vaikams tyrinėjimų stoteles, kūrybines dirbtuves, pažinimo salą atliekant formų derinimo užduotis, naudojant šiuos daiktus ; kietas dvimates geometrines figūras iš žaislinių konstruktorių, kartoninius arba plastikinius šablonus, dėlionių detales, trafaretus, dėžes. Visuomenės sveikatos specialisto kabinete svertis ir matuotis. Grįžus į grupę sudaryti ūgio diagramos. Susipažinti su darželio virtuve ir joje esančiais matavimo ir svėrimo įrankiais ir prietaisais.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1–3	Vaikai iki 3 metų noriai įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio (pločio, aukščio), masės, tūrio palyginimo veiklas. Vaikai iki 3 metų natūraliai įsitraukia į aplinkoje esančių daiktų ir objektų tyrinėjimą. Kalbinami suaugusiojo, ima reaguoti į tokią daiktų savybę kaip forma, spalva vis geriau suprasdami, kai apie daiktą sakoma: „toks pat“, „panašus“, „skiriasi“, „kitoks“. Žaisdami ir eksperimentuodami vidaus ir lauko aplinkose, įvairiose situacijose kalbinami mokytojo, vaikai įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu (gestais, kalba, piešiniais ar vadovaudamiesi instrukcijomis) duoti nurodymus dėl objekto judėjimo krypties (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietos (viduje, išorėje ir kt.) arba sekti kitų atitinkamus nurodymus.	Savo pastebėjimus jie išreiškia parodydami daiktus, kurie suaugusiojo apibūdinami šiomis su matavimu susijusiomis sąvokomis: „ilgas“ arba „trumpas“, „aukštas“ arba „žemas“. Vaikai jaučia raminantį suaugusiojo palaikymą, kai jų veiksmus palydi suaugusiojo žodis, veiksmo kartojimas. Kalbinami vaikai išmoksta pavadinti vis daugiau linijų, dvimačių (plokštumos) ir trimačių (erdvės) figūrų, džiaugiasi jas atpažindami paveikslėlyje, aplinkoje surasdami jų analogų; Kalbinami vaikai noriai įsitraukia į vaizdinių, garsinių, žodinių, judesio, pojūčių, skirtingų kategorijų objektų sekų AB (BA) kopijavimo, pratęsimo, atkartojimo, atpažinimo veiklas.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3–6	3–6 metų vaikai noriai įsitraukia į suaugusiųjų inicijuotas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip galima palyginti daiktų ilgį (plotį, aukštį) arba tūrį, kai daiktų sugretinti neįmanoma. 3–6 metų vaikai, tyrinėdami aplinką, drauge su mokytoju ir kitais vaikais atranda, kiek daug erdvinės informacijos yra aplink: panašumo, elementų išdėstymo, atsikartojimo, formos bendrumo. 3–6 metų vaikai, žaisdami ir eksperimentuodami vidaus ir lauko aplinkose, įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu (gestais, kalba ar piešiniais, vadovaudamiesi	Vaikai įtraukiami į probleminių situacijų, kuriose reikia įvertinti atstumą tarp savęs ir kitų, tarp dviejų artimos aplinkos objektų, nagrinėjimą, sugalvoti ir paaiškinti, kaip įvairiose situacijose galima palyginti dviejų trijų pažįstamų objektų atitinkamą dydį. Vaikai diskutuoja, dalinasi savo pastebėjimais ir kartu sparčiai plečia su ilgio, masės, tūrio (talpos) matavimu susijusį žodyną (ilgesnis – trumpesnis, aukštesnis – žemesnis, storesnis – plonesnis, toliausiai – arčiausiai, lengvesnis – sunkesnis, talpesnis – mažiau talpus). Vaikai savo pastebėjimus išreiškia piešiniuose,

instrukcijomis) duoti nurodymus apie objekto judėjimo kryptį (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietą (viduje, išorėje ir kt.) arba sekti kitų atitinkamus nurodymus.	lipdiniuose. Jų piešiniuose atsiranda vis daugiau detalių, vis daugiau dėmesio kreipiama į jų išsidėstymą ir dydį.
---	--

4.4.5. „SKAITMENINIŲ TECHNOLOGIJŲ PASAULIS“

Vertybinės nuostatos. Siekiama padėti vaikams įgyti skaitmeninio raštingumo ir informacinio mąstymo pradmenis:

Esminiai gebėjimai. Naudotis skaitmeniniais įrenginiais, ieškoti, vertinti kaupti informaciją, saugiai naudoti, pristatyti informaciją, ja keistis, bendrauti ir bendradarbiauti tinkluose, keisti turimą ir kurti naują skaitmeninį turinį.

Įtraukiantis kontekstas. Naudotis programėle „Animal Sounds“, vaikai gali išgirsti gyvūnų balsus, išmokti juos atskirti, atkartoti. Siūloma programuoti robotus, judančius kilimėliu su vaikų nupieštais piešiniais, nuotraukomis. Vaikai bando sudėlioti veiksmų sekas, kurias atlieka skaitmeniniai objektai (robotukai). Vartyti skaitmenines knygas, klausytis garsų ir pasakojimų. Nuskaityti įvairiuose leidiniuose esančius įvairius QR kodus su planšetiniais kompiuteriais. Panaudojant skaitmeninį mikroskopą fiksuoti vaizdą, tyrinėti įvairią medžiagą. Naudotis programėles gamtai pažinti: Arloopa, Google 3D, Animal 4D+, Stellarium, BirdNET, PlantNET.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1–3	Vaikai iki 3 metų žaisdami, tyrinėdami aplinką, domisi grupėje ir lopšelyje-darželyje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktai be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.). Vaikai iki 3 metų žaisdami atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui, paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles).	Skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo, virtualaus bendravimo taisykles vaikai sužino ir mokosi taikyti jas aptardami su suaugusiuoju (mokytoju, tėvais (globėjais)), nagrinėdami įvairias situacijas ir pavyzdžius. Skaitmeninį raštingumą vaikai atranda įsitraukdami į įvairias mokytojo paskatintas kūrybines, tyrinėjimo ir judrias veiklas.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3–6	3–6 metų vaikai veiksmų sekas (algoritmus) problemoms spręsti suvokia ir elementariai taiko stebėdami, žaisdami, nagrinėdami ir įvardydami įvairių procesų, kasdienių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais, veiksmų eiliškumą, susitarimus-taisykles. Programavimo aplinkose kuria ir vykdo paprastas komandų sekas. Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką.	Žaisdami mokosi žodines komandas pateikti vaizdiniais, garsiniais ir kitais simboliais bei atlikti jais žymimus veiksmus. Vaikai užrašo komandų sekas simbolių sekomis ir mokosi jas „perskaityti“ bei atlikti. Siekdami rezultato ir naudodamiesi realiais objektais kaip simboliais (kaladėlėmis, akmenukais, piešiniais, kortelėmis, ir kt.), vaikai dėlioja ir atlieka veiksmų seką. Žaisdami, konstruodami, vaikai bando sudėlioti veiksmų sekas, kurias atlieka skaitmeniniai objektai (robotukai, valdikliai ir pan.), skatina ieškoti skirtumų ir panašumų.

4.5. UGDYMO(SI) SRITIS „KURIU IR IŠREIŠKIU“

Ugdymo srities paskirtis – plėtoti estetinį suvokimą, meninę raišką, gebėjimą žaisti, kūrybingumą, tyrinėjimą, emocijų suvokimą ir raišką.

4.5.1. „ŽAIDIMO RAIŠKA“

Vertybinės nuostatos. Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimų kultūrą.

Esminiai gebėjimai. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.

Įtraukiantis kontekstas. Vaikams, tiek lauke, tiek grupėje pasiūlyti žaisti vaidybinę virtuvėlę, kavinę, parduotuvę, mokyklą, ligoninę, kelionę lėktuvu ir kt. Skatinti visos darželio bendruomenės įsitraukimą į grupės žaidybines - projektines veiklas, pasidalinti turimomis priemonėmis (pvz., siuvimo mašina, audiniais ir kt.), reikalingomis kūrybinei veiklai. Vaikams patiems inicijuoti žaidimus, išbandyti įvairius personažus, kurti žaidimo aplinką, naudoti įvairias meninės ir daiktinės raiškos priemones. Pvz. paruošiama provokuojanti aplinka žaidimui „Turgelis“ (krepšiai, pakuotės, muliažai, prijuostės, pinigai, svarstyklės). Pasiūlyti žiūrėti dokumentinį filmą apie dangaus kūnus. Susikurti reikiamas priemones, panaudojant įvairias iš namų atsineštas žaliavas (folija, siūlai, plastikiniai buteliai). Pasiruošus reikiamą aplinką žaisti žaidimą „Skrydis į kosmosą“.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1–3	Vaikai atpažįsta, emociškai atliepia, ištraukia į suaugusiųjų žaidimus (kykavimai, mylavimai, juokinimai) ir patys juos inicijuoja, kurdami ugdymosi situacijas. Aktyviai tyrinėja žaislus, daiktus, atrasdami ir į tyrinėjimo repertuarą įtraukdami naujus veiksmus (sugriebti, mesti, ridenti ir pan.), pažįsta objektus, jų savybes ir bando juos įvardyti.	Drąsina vaiką veikti, tyrinėti, rodyti iniciatyvą. Veikia kartu su juo. Žaidina vaikus, kalba įvairiomis emocijomis intonacijomis, naudoja įvairių tempą. Tuos pačius žaidimus, pokštavimus kartoja keletą kartų, siekdamas, kad vaikas įsimintų. Rodo vaikams kaip galima veikti su daiktais, skatina vaiką pamėgdžioti, atrasti naujų veikimo būdų. Kalba maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatina mėgdžioti veiksmus ir intonacijas. Parūpina įvairių žaislų, leidžia jais naudotis. Gėrasi, skatina vaikų žaidimus, žaisdamas drauge reiškia įvairias emocijas, skatina vaikus pasakoti, ką jie daro.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3–6	Pasirinktoje ar susikurtoje žaidimo aplinkoje (lėlių namelis, miškas, gyvūnų aptvaras, miesto gatvės, geležinkelis ir pan.), pasitelkęs nedidelius objektus ir žaislus vaikas kuria žaidimo įvykius, pats atlikdamas veiksmus su skirtingais personažais. Vaikai prisiima vaidmenį ir remdamiesi savo patirtimi konstruoja pažįstamus įvykius ir kasdienes situacijas, atliepdami žaidimo siužetą. Žaisdami dviese ar keliese per konkrečius	Parūpina žaidimams tikrų daiktų. Parodo, kaip galima žaisti su teatro lėlėmis, siūlo vaikams pažaisti matytą pasaką. Skatina vaikus reikšti natūraliai kylančias emocijas, nelygina vaiko išraiškos su kito vaiko. Drauge žaidžia muzikinius žaidimus ir ratelius, parodo ir skatina laisvai, savaip kartoti veiksmus. Paaikrina vaikams siužetus, daro pauzes, kad vaikai galėtų sutelkti mintis, sumanymus ir pagal juos veikti. Siūlo vaikams naudoti įvairius

<p>prisiimtus vaidmenis ir įsivaizduojamus vaidmenų tarpusavio santykius vaikai drauge konstruoja žaidimo siužetą. Vaikai kuria bendrai įgyta patirtimi grįstus žaidimų pasaulius, plėtodami ilgalaikius, tęstinius didesnės grupės dalies vaikų žaidimus. Žaisdami vaikai perpranta taisyklių prasmę, mokosi jų laikytis ir patys kurti naujus žaidimus.</p>	<p>butaforinius daiktus, parodo, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiose situacijose.</p>
---	--

4.5.2. „MUZIKOS RAIŠKA“

Vertybines nuostatos. Siekiama padėti vaikams tyrinėti garsų ir muzikos pasaulį, pažinti muzikos vertingumą, išbandyti įvairias muzikinės raiškos priemones ir būdus.

Esminiai gebėjimai. Muzikinė veikla pratina girdėti, atkartoti dainuojant ir muzikuojant, kurti, siekti meistriško, ugdyti drausmingumą, suteikia saviraiškos galimybę, padeda patirti bendrumo jausmą muzikuojant drauge, gilina estetinį suvokimą.

Įtraukiantis kontekstas. Pasiūlyti vaikams patiems pasigaminti įvairius muzikos instrumentus. Ieškoti artimiausioje aplinkoje įvairių daiktų, instrumentų skleidžiančių garsus („Grojančios eglės“, „Kaštonų estrada“ ir kt.). Žaisti žaidimą „Garsų kelionė po pasaulį“. Vaikai „keliauja“ į skirtingas šalis, klausydamiesi jų muzikos (pvz., Afrikos būgnai, Indijos ragos, škotiškos dūdelės), atlikti ritminius pratimus, kurti „savą“ tautos šokį. Žaisti žaidimus „Orų orkestras - muzika iš gamtos“, „Kosmoso garsai“, „Garso dirbtuvės - aš instrumentas“ (siūloma atlikti 5 skirtingus kūno perkusijos elementus: suploti, mušti delnais sau į krūtinę, pliaukštelėti į šlaunis, judinti klubus ir pan.).

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1-3	<p>Intuityviai domisi, tyrinėja garsų pasaulį balsu, aplinkoje esančiais daiktais, instrumentais. Dairosi, ieškodamas garso šaltinio, reaguoja į garso aukščio skirtumus, trumpam sutelkia dėmesį į aplinkoje skambančią muziką. Gestais ir čiaušėjimu reaguoja į lopšines, žaidinimus su judesiais, ritminius ir melodinius darinius. Imituoja suaugusiųjų vokalizavimą, ypač ilgus garsus. Ritmiškai linguoja, supasi, ploja, krato barškučius ir skambaliukus. Čiauška nereguliais ritmo dariniais, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, sutelkia dėmesį į muzikos ir aplinkos garsus, juos mėgdžioja. Imituoja kai kuriuos pažįstamus melodinius ir ritminius darinius. Apžiūrinėja, tyrinėja muzikos instrumentus, aplinkos daiktus, jais išgauna garsus. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Imituoja ritmo ir melodinius darinius, vis tiksliau išlaiko ritminį pulsą. Groja</p>	<p>Dainuoja vaikams liaudies daineles, nešiojant ritmingai sūpuoja, kilnoja, judina jo rankas. Klausosi įvairių stilių muzikos, bei sudaro muzikinę aplinką, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius aplinkinio pasaulio garsus. Skatina vaikus groti muzikiniais instrumentais, grojančiais žaislais. Dainuoja su vaikais įvairias daineles, klausosi muzikos, judesiais imituoja tekstą.</p>

	lengvai įvaldomais melodiniais ir mušamaisiais instrumentais. Juda (su priemonėmis ir be jų) klausydamas ir kurdamas. Išlaiko dėmesį klausydamasis muzikos kūrinio, atpažįsta kai kurias anksčiau girdėtas melodijas ir klausytus kūrinius.	
Vaiko amžius 3-6 metai		
3-6	Aiškiai skiria kalbėjimą nuo dainavimo, tyrinėja savo balso galimybes. Tyrinėja įvairesnius garso išgavimo būdus pasitelkdamas kūno perkusiją, gamtos medžiagas, muzikos instrumentus ir kitus daiktus, skanduoja, ploja, išbando sudėtingesnius judesius. Individualiai ir su kitais dainuoja autorines ir liaudies dainas dažniausiai tiksliai intonuodamas. Improvizuoja vokales melodijas, įgaunančias struktūrinių muzikos savybių. Instrumentais ar kūno perkusija groja nustatytu pulsu ir pakartoja trumpus ritminius bei melodinius darinius. Judesį derina su dainavimu, ritmišku skandavimu, judesiais atliepia muzikos nuotaiką, tempą ir stilių. Pavadina keletą muzikos instrumentų.	Parūpina vaikams kuo daugiau muzikinių instrumentų, skatina vaikus jais groti. Skatina vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiu. Dainuoja su vaikais vienbalses ir dialogines dainas, skatina vaikus dainuoti individualiai. Drauge su vaikais kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms ir pan. Skatina vaikus dainuoti visur kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant ir kt. Sudaro sąlygas klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos.

4.5.3. „ŠOKIO RAIŠKA“

Vertybines nuostatos. Siekiama padėti vaikams tyrinėti savo kūno judesių galimybes, plėtoti motorinių judesių ir kinestetinį intelektą, gerinti kūrybinį ir kritinį mąstymą, pasitikėjimą, ištvėrę ir toleranciją.

Esminiai gebėjimai. Šokant atrasti galimybes derinti laisvą judesį ir ritminius pratimus, susipažinti su liaudies rateliais, įvairiais šokio žanrais, mėginti kurti choreografines kompozicijas, puoselėti judesių kultūrą, estetinį skonį ir pagarbą vienas kitam.

Įtraukiantis kontekstas. Supažindinti su liaudies, pramoginiais ir kitų tautų šokiais. Šokiui panaudoti skareles, juostas, parašiotą. Salėje, darželio kieme „Kaštonų estradoje“ kurti įvairius šokius, interpretuoti emocijas, spalvas judesiu (pvz. parodomos skirtingų spalvų kortelės (pvz., mėlyna = ramybė, raudona = džiaugsmas / energija), ir vaikai šoka „kaip jaučia“).

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1-3	Drąsiai tyrinėja erdvę, juda natūraliai ir spontaniškai, reaguoja į suaugusiojo judesius ir bando juos imituoti. Tyrinėja judėjimo kryptis, atlieka keletą skirtingų judesių stovėdamas vietoje, persikeldamas erdvėje, šoka naudodamas priemones. Atlieka paprastus ratelius ir dainuojamuosius žaidimus, bandydamas nustatyta kryptimi koordinuotai judėti su	Skatina vaikus tyrinėti įvairius judesius, žaidina juos, naudojant plaštakų, galvos judesius, kykavimus. Žaidžia su vaikais muzikinius žaidimus, ratelius, skatina juos judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant. Skatina vaikus šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas.

	kitais. Vienu metu judina kelias kūno dalis. Improvizuoja judesiais atliepdamas muzikos nuotaiką ir savybes, kuria, kuri laiką prisimena ir kartoja įvairias dviejų trijų judesių kombinacijas.	
Vaiko amžius 3-6 metai		
3–6	Atskiri judesiai, o vėliau ir jų deriniai padeda 3–6 metų vaikui išlaisvinti kūno koordinaciją ir plastiškumą, todėl jis pradeda judėti erdvėje įsivaizduojama vingiuota linija, mokosi koordinuoti savo kūną. Vaikai naudoja laisvus tekamuosius judesius, kurie padeda kontroliuoti kūno energiją ir įtampą. Augdami ir judėdami vaikai mokosi valdyti savo kūną: judėti ta pačia puse, išlaikyti pusiausvyrą, demonstruoti lankstumą, reguliarų ir gilų kvėpavimą. Vaikai atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus vietoje ir persikeliant erdvėje (pavyzdžiui, šuoliukai, pritūpimai, sukieniai, paprasti žingsneliai).	Sudaro vaikams galimybę žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius, dainuoti dainas, klausytis muzikos įrašų. Kartu su vaikais žaidžia vaizduojamuosius žaidimus ir nuolat siūlo naujus. Skatina vaikus naudoti natūralius judesius. Padeda vaikams sieti pamatytą personažą su atliekamais judesiais, vartoja frazes, pvz.: „šokinėja aukštai kaip varlė“ ir kt. Siūlo vaikams stebėti gamtą, atkreipti dėmesį, kaip kokie gamtos reiškiniai ir aplinkos objektai juda ar nejudą, ir ieškoti idėjų kuriant savo judesių sekas.

4.5.4. „DAILĖS RAIŠKA“

Vertybines nuostatos. Siekiama padėti vizualinės raiškos priemonėmis vaikams išreikšti save, savo jausmus, emocijas, potyrius, savo pasaulio matymą ir supratimą apie tam tikrus reiškinius, plėtoti vaizdinį ir erdvinį mąstymą, kūrybingumą.

Esminiai gebėjimai. Dailės raiška padeda atrasti ir plėtoti vaikų autentišką vaizdavimo stilių.

Įtraukiantis kontekstas. Organizuoti išvykos darželio kieme su savo pasigamintomis užrašinėmis. Fiksuoti gamtoje matomas objektų formas, jų įvairovę ir pan. Organizuoti kūrybinį plenerą darželio lauko erdvėje „Gandriuko galerija“. Pasiūlyti vaikams piešti po stalu, ant plėvelės, folijos, audinio ir kitų netradicinių priemonių. Organizuoti grupės darbų, piešinių parodas. Lankantis grupės parodoje įjungti ramią, instrumentinę ar kt. muziką. Parodų metu mokyti vaikus tinkamo elgesio – pagarbos kūrybai, tylos ir mandagaus bendravimo, taip ugdydami socialinius bei emocinius įgūdžius. Parodų veiklos leidžia vaikams suvokti savo indėlį į bendrą grupės meninę aplinką. Aplankyti už darželio ribų esančias parodas. Vykti į Ramygalos kultūros centro organizuojamas edukacijas.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1–3	Vaikai iki 3 metų spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, teploja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. Remdamiesi patyrimu vaikai pradeda suprasti rankos judesių ir piešimo priemonės paliekamo pėdsako ryšį. Jie tyrinėja savo keverzones ir terliones,	Sudaro sąlygas vaikams pamatyti žaismingą, elementarių pasikartojančių veiksmų piešimą, lipdymą, skatina vaikus bandyti patiemis. Siūlo vaikams geros kokybės minkštų, ryškių dailės priemonių, kad jomis veikdamas vaikas patirtų džiaugsmą. Sudaro vaikams galimybes žaisti, tepinėti dažais, dėti spaudus ir kt. ant įvairaus formato ir tekstūros popieriaus. Skatina vaikus pasakoti apie

	bando apie jas pasakoti, kai suaugusieji palankiai reaguoja, drąsina ir komentuoja vaikų piešinius. Vaikų kūrybines iniciatyvas pažadina galimybė nevaržomai veikti savo tempu, pagal savo norus ir galias. Tobulėjant motorikai bei akies ir rankos koordinacijai, vaikai ima vis labiau kontroliuoti savo judesius, jų kryptis ir vaizduoti įvairesnes linijas, formas.	savo piešinį, lipdinį. Stebi vaiko raiškos procesą, randa būdų užtikrinti, kad jis būtų džiaugsmingas ir teikiantis vaikams teigiamas emocijas. Siūlo vaikams eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis: molis, vaškas, vilna, šlapias popierius, ir kt.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3-6	3-6 metų vaikų spontaniškai kuriamų vaizdų atradimas, stebėjimas, tyrinėjimas perauga į tikslingą grafinių ir spalvinių vaizdų kūrimą – piešimą. Įsitraukdami į mokytojo inicijuojamas kūrybines veiklas, vaikai išbando ir tyrinėja įvairias grafines ir spalvinės raiškos priemones ir medžiagas. Vizualinių raiškos priemonių ir įrankių įvairovė, jų tyrinėjimas ir kūrybinis veikimas skatina vaikų grafinę ir spalvinę raišką.	Sudaro vaikams galimybę kuriant veikti taip kaip jis to nori. Skatina žaismingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis. Padeda vaikams suprasti, kad iš įvairių medžiagų, buities atliekų galima sukurti originalių, gražių darbų. Drąsina kurti darbelius iš smulkių detalių. Inicijuoja vaikų kūrybinius projektus skatinančius vaikų kūrybiškumą. Organizuota eksperimentus kuriuose vaikams sudaromos sąlygos netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes.

4.5.5. „TEATRO RAIŠKA“

Vertybines nuostatos. Siekiama padėti vaikams tyrinėti ir pažinti teatrinių raiškos formų įvairovę, patiems išbandyti skirtingas teatrinės raiškos priemones.

Esminiai gebėjimai. Vaidybinės improvizacijos pasitelkiant savo kūno judesius, muzikavimą, spontanišką dainavimą bei kuriant improvizacinius teatro vaidinimus sau ir draugams, plėtoja vaikų kūrybiškumą ir pagilina estetinį pasaulio pažinimą teatro meno formomis.

Įtraukiantis kontekstas. Kurti rankų teatrą. Kaip gali pirštukai pavirsti „gyvais“ žmogeliukais. Kurti teatrinis siužetus „Gandriuko teatre“, grupėje, kieme, pasitelkiant pirštines, pirštų lėles, personažų karūnėles („Mažasis teatras“), kaukes ir kitus vaizdinius atributus. Įsirengti šešėlių teatrą. Pasiūlyti vaikams patiems kurti trumpas improvizuotas sceneles, kai vaikai įsijaučia į personažų vaidmenis, mokosi veikti bendradarbiaudami, derindami savo idėjas su kitais. Į veiklas įtraukti visus vaikus, leidžiant rinktis jiems tinkamiausią raiškos būdą – kalbėti, judėti, naudoti lėles ar būti garsų kūrėjais. Pasiūlyti vaikams kurti trumpas sceneles pagal pasakas, nesilaikant konkretaus teksto.

Žingsniai	Pasiekimai	Ugdymo(si) gairės
Vaiko amžius 2-3 metai		
1-3	Išbando balso, kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams pasirenka pritarimo sulaukusias raiškas. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu atlikdamas pasirinktą vaidmenį pasitelkia kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas ir priemones.	Rodo vaikams kaip galima veikti su daiktais, skatina vaiką pamėgdžioti, atrasti naujų veikimo būdų. Kalba maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatina mėgdžioti veiksmus ir intonacijas. Skatina vaikus įsiklausyti į veikėjus, siužetą, rodo vaikams veiksmus ir leidžia jiems improvizuoti, reikšti tokias emocijas,

		kokios tuo metu kyla.
Vaiko amžius 3-6 metai		
3–6	3–6 metų vaikų menami žaidimai labai artimi kūrybinei dramai, juose daug vaidybos elementų. Atlikdami simbolinius vaidmenis, vaikai naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems vaikams ir artimiems suaugusiesiems.	Mokytojas palaiko ir paskatina kūrybišką vaiko raišką pastebėdamas, įsitraukdamas ir pats ją modeliudamas. Parodo, kaip galima žaisti su teatro lėlėmis, siūlo vaikams pažaisti matytą pasaką. Skatina vaikus vaidinti, parodo, kaip galima judėti ir kalbėti-intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą. Palankiai vertina stebimus vaikų vaidinimus, klausia jeigu kas neaišku ir kt.

V SKYRIUS

VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĖSTINUMAS

Vaikų pasiekimų dokumentavimo ir pažangos stebėsenos sistema

Lopšelyje-darželyje taikomas formuojamasis vertinimas, kurio tikslas – ne vertinti vaiką pagal standartus, bet stebėti jo individualią pažangą, stiprybes, poreikius, domėjimosi sritis bei padėti planuoti tolesnį ugdymą. Todėl ikimokykliniame amžiuje vertinimas yra nuolatinis, natūralioje aplinkoje vykstantis vaikų ugdymosi pažangos stebėjimas, analizavimas ir fiksavimas.

Vaiko nuolatinis ugdymosi pažangos stebėjimas, dokumentavimas ir analizė, siekiant užtikrinti aukštą ugdymo kokybę ir vaiko individualių poreikių tenkinimą, atliekamas laikantis principų: individualizavimo (kiekvieno vaiko pasiekimai vertinami individualiai), nuoseklumo (vertinimas atliekamas nuosekliai, siekiant stebėti ilgalaikę vaiko pažangą ir vystymąsi įvairiose srityse), bendradarbiavimo (vertinimo procesas apima mokytojų, vaikų tėvų (globėjų) ir pačių vaikų dalyvavimą).

Ugdymo(si) pasiekimų vertinimas vyksta šiais etapais:

- Pradinis vertinimas (atliekamas, kai vaikas pradeda lankyti lopšelių-darželių).
- Nuolatinis stebėjimas ir dokumentavimas (mokytojai nuolat taiko pagrindinius pažangos ir pasiekimų vertinimo metodus: stebėjimą, vaiko veiklą, darbelių analizę, pokalbį su vaiku, vaiko pasakojimą, diskusiją, individualias užduotis ir kt., fiksuoja svarbius momentus, pažangą ir sunkumus, su kuriais susiduria vaikas).
- Pasiekimų įvertinimas (atliekamas I ir II pusmečio vertinimas du kartus per metus: rugsėjo – spalio mėnesį ir balandžio - gegužės mėnesį).

Duomenys suvedami į el. dienyną „Mūsų darželis“. Vaiko pasiekimų įvertinimas pateikiamas aprašomuoju būdu – trumpais komentarais, nusakančiais, kokios yra vaiko stiprybės, kas jau pasiekta, ką reikia daryti. Vaiko pasiekimai individualiai aptariami su tėvais (globėjais), o jei yra poreikis, į aptarimą įtraukiami Vaiko gerovės komisijos atstovai, kiti specialistai, administracijos atstovai. Nesant dirbančio specialisto, kurio konsultacija reikalinga mokytojui, vaikui ar tėvams, mokytojas su prašymu kreipiasi į VGK, kuri inicijuoja specialisto atvykimą į lopšelių – darželių. Mokytojų, mokinio padėjėjų ir specialistų bendradarbiavimas vyksta nuolat, esant poreikiui vykdomos asmeninės konsultacijos. Mokinio padėjėjos kas ketvirtį ruošia ataskaitas apie vaikų ugdymosi gebėjimus, sunkumus, progresą ir pristato specialistams aptarimui. Vertinant vaiko pasiekimus, laikomasi konfidencialumo principo.

Vertindami vaiko ugdymo pasiekimus ir pažangą siekiame: pažinti vaiką kaip individualybę, išsiaiškinti vaiko poreikius, interesus, pomėgius, galimybes, nustatyti vaiko pasiekimų lygį ir jo daromą pažangą, padrašinti vaiką, pačiam suprasti, kas jam sekasi gerai, o kur reikalinga

suaugusiojo pagalba. Visi vaiko pažangos ir pasiekimų duomenys ir kita informacija, susijusi su vaiko pažanga ir pasiekimais, kaupiama ir saugoma aplanke „Vaiko pasiekimų ir pažangos aplankas“, kuris lydi vaiką nuo pirmų žingsnių ikimokyklinėje įstaigoje iki kol išeina į mokyklą. Vaikų ugdymo(si) pažangai labai svarbus ir pačių vaikų įsivertinimas, todėl vaikai mokosi patys įsivertinti savo veiklos patirtis, reflektuoti veiklos rezultatus. Vaiko aplanke kaupiami vaiko veiklos stebėjimo aprašai, vaiko dailės ir kiti darbeliai, pačių vaikų mintys apie save, įdomūs posakiai ir kt.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) dermė bei tęstinumas

Ramygalos lopšelyje-darželyje „Gandriukas“ ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) dermė bei tęstinumas užtikrinami nuosekliu ugdymo(si) proceso planavimu, orientuotu į kiekvieno vaiko individualią pažangą. Abu ugdymo etapai remiasi tais pačiais esminiais principais: žaidimo pedagogika, patirtinis mokymasis, vaiko raidos poreikių stebėjimas ir reflektuojama veikla.

Vaikai nuo ankstyvojo amžiaus įtraukiami į jiems prasmingas veiklas – eksperimentuoja, kuria, tyrinėja aplinką, o priešmokykliniame ugdyme šios veiklos gilėja ir įgyja struktūrą, orientuotą į kompetencijų formavimą. Pavyzdžiui, ikimokyklinio amžiaus vaikai dalyvauja sensorinėse ir vaizduotės lavinimo veiklose (pvz., „Gandriuko teatre“, kūrybinėse dirbtuvėse, dailės tyrinėjimuose), kurios priešmokyklinio ugdymo metu perauga į tikslingus projektus, scenarijus, planavimą, bendradarbiavimą su bendraamžiais.

Svarbi sąlyga dermės užtikrinimui – ikimokyklinio ugdymo metu formuojamų pasiekimų sričių atitikimas priešmokykliniame ugdyme ugdymoms kompetencijoms. Pavyzdžiui, kalbinės raiškos, socialinių emocinių gebėjimų ar meninės saviraiškos sritys ikimokykliniame etape tampa pagrindu tikslingam skaitymo ir rašymo pradmenų, emocijų pažinimo ar teatro raiškos kompetencijų gilinimui priešmokykliniame lygmenyje.

Ugdymo turinys pritaikomas pagal vaikų pasirengimo lygį, o pedagogai, remdamiesi vaikų pažangos stebėjimais ir refleksija, planuoja veiklas taip, kad perėjimas tarp ugdymo pakopų vyktų natūraliai, be dirbtinių ribų. Tėvai (globėjai), švietimo pagalbos specialistai ir pedagogai veikia kaip viena komanda, padedanti vaikui augti saugioje, palaikančioje ir įtraukties principais grįstoje aplinkoje.

Tokiu būdu Ramygalos lopšelyje-darželyje „Gandriukas“ kuriama vientisa, kryptinga ir vaikui prasminga ugdymo(si) kelionė, prasidedanti nuo pirmųjų pažinimo žingsnių ir vedanti link visavertiško pasirengimo mokyklai.